

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

แนวทางการพัฒนา ตามตำราแม่ฟ้าหลวง

เรื่อง

การปลูกป่า ปลูกคน :
การเพาะและปลูกไม้ป่า

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

ISBN (ebook) : 978-616-7681-20-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 : พฤษภาคม 2560

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2555 โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือนี้ไปเผยแพร่ในทุกรูปแบบต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

ยกเว้นการอ้างอิงเพื่อการศึกษาและการวิจารณ์

จัดพิมพ์โดย : มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

สารบัญ

1. รายชื่อพันธุ์ไม้ป่า	03
1.1 พันธุ์ไม้ป่าเศรษฐกิจ	03
1.2 พันธุ์ไม้ป่าใช้สอย	12
1.3 พันธุ์ไม้ป่าอนุรักษ์	27
2. การเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้ป่า	47
3. ประเภทการเพาะกล้าไม้ป่า	53
4. การเพาะและดูแลกล้าไม้ป่า	55
4.1 การเพาะโดยใช้ชี้เถ้ากลบ	55
4.2 การเพาะโดยใช้ขุยมะพร้าว	58
4.3 การเพาะโดยใช้ดิน	62
4.4 การเพาะโดยใช้ทรายหยาบ	64
5. การย้ายกล้าลงถุง	71
6. การดูแลกล้า	77
7. สรุปปฏิทินการเพาะปลูก	80
8. ตารางประมาณการแรงงาน	87

[0 1]

รายชื่อพันธุ์ไม้ป่า

1.1 พันธุ์ไม้ป่าเศรษฐกิจ

ก้าง (ตองกง)

Thysanolaena latifolia (Roxb. ex Horn.) Honda

(เมดไทย, 2556, 31 ธันวาคม)

- ไม้ที่เจริญเติบโตเป็นกอ อายุหลายปี สามารถพบได้ทั่วทุกภาคตามไหล่เขา ข้างทาง ชายป่า
- ลำต้น สูงถึง 3 เมตร
- รากและใบ มีสรรพคุณทางยา แก้ไข้ แก้ไอ
- ดอกและก้านช่อดอก นำมาตากแห้ง มัดกับด้ามไม้ทำเป็นไม้กวาด
- ใบ ใช้ห่อข้าว ห่อขนม และนำมาใช้งานพิธีสำคัญต่างๆ เช่น พิธีการผูกข้อมือ
- ใบและยอดอ่อน เป็นอาหารสำหรับสัตว์ เช่น กระบือ ช้าง

กาแฟ

Coffea Arabica L.

(เมดไทย, 2557, 14 สิงหาคม)

- ปลูกง่าย เหมาะกับพื้นที่สูงได้ป่า ให้ผลผลิตสูงและต้านทานต่อโรค
- ผลสุก นำเนื้อออกมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น กาแฟผง
- มีสารต้านอนุมูลอิสระ เป็นตัวช่วยต้านสารพิษที่เกิดจากภายในและภายนอกร่างกาย
- ช่วยกระตุ้นให้สมองเกิดการตื่นตัว ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่ต้องใช้สมาธิ ใช้เหตุผลและความจำ

เกล็ดไทย

Sterculia monosperma Vent

(วิกิพีเดีย, 2556, 10 มีนาคม)

- เจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ดินร่วน ชอบความชื้นสูง
- ปลูกเป็นไม้กินผลและไม้ผลประดับสวน
- ผล นำไปต้มหรือคั่วรับประทานได้
- ไม้ นำไปทำเฟอร์นิเจอร์ได้ดี เนื้อไม้มีเรซินมากนำไปใช้ประโยชน์ทางอุตสาหกรรม

ไก่อแดง

Ternstroemia gymnanthera (Wight & Arn.) Bedd.

(Biodiversity Informatics and co-Operation in Taxonomy for Interactive shared Knowledge base, 2016, 16 August)

- ไม้ยืนต้นสูง 10 - 15 เมตร ออกดอกและติดผลช่วงมิถุนายน - สิงหาคม
- เปลือกและเนื้อไม้ มีกลิ่นหอม มีเสี้ยนละเอียดสามารถนำมาทำส่วนผสมของรูปได้
- เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน ทำถ่าน

ไก่อ้ง (ยางบง)

Persea Kurzii Kosterm.

(สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน), 2554, 16 พฤษภาคม)

- ไม้ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ความสูงประมาณ 10 - 15 เมตร
- ขึ้นง่าย แตกหน่อได้ดี โตเต็มที่ใช้เวลาประมาณ 6 - 7 ปี
- เนื้อไม้ เหมาะสำหรับใช้ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้และใช้ทำเชื้อเพลิง
- เปลือก นำไปทำรูป และผสมสารกัมมันตภาพกัมมันต์ได้
- ยาง ใช้อุดรอยรั่วต่างๆ ได้ดี

จิวแดง

Bombax ceiba L.

(Borovok, Ilya., 2012 March 14)

- ไม้ผลัดใบขนาดใหญ่ เจริญเติบโตได้ในดินทุกชนิด
- ดอกขนาดใหญ่สีแดง เกสรตัวผู้ เป็นเส้นยาวจำนวนมาก นำไปตากแห้ง ใช้ปรุงเป็นอาหาร มีคุณค่าทางอาหารสูง
- ใบและยอดอ่อน ใช้เป็นอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง
- เนื้อไม้ ใช้ทำหีบและลังสำหรับใส่ของ ใช้ทำไม้อัด
- เปลือกต้น ให้เส้นใย นำมาใช้ทำเชือกได้ มีความเหนียว
- ปุยนุ่มของฝักหรือผลแก่ สามารถนำมาใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม
- เปลือกจิวแดงให้สีน้ำเงิน ใช้สำหรับย้อมสีจำพวกผ้าฝ้ายได้

จามจุรี (จ๊าม)

Samanea saman (Jacq.) Merr.

(อะเมสซึ่งไทยทัวร์(นามแฝง),
2558, 1 กุมภาพันธ์)

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ โตเร็ว เรือนยอดแผ่กว้างให้ร่มเงาได้ดี
- นิยมปลูกเพื่อใช้เลี้ยงครั้ง
- ใบ เมล็ด และเปลือกต้น มีสรรพคุณทางยาหลากหลาย
- ฝักแก่ มีรสหวาน วัวควายชอบกิน
- เนื้อไม้ สีสวยเหมาะในการทดแทนไม้สักในอุตสาหกรรมไม้แกะสลัก

ชาอัสสัม

Camellia sinensis (L.) Kuntze var. *assamica* (Mast.) Kitam.

(เมดไทย, 2557, 12 สิงหาคม)

- ไม้พุ่มขนาดกลางถึงใหญ่ สูง 6 - 18 เมตร
- เจริญเติบโตได้ดีในเขตร้อนชื้นที่มีร่มไม้ และแสงแดดพอประมาณ
- ใบ นำมาต้มน้ำดื่มเอาน้ำกิน ช่วยกระตุ้นให้หายเหนื่อย
- กิ่งและใบ เป็นยาแก้หืด แก้พิษ สมานแผล แก้ปวดเมื่อย
- ราก เมล็ด และน้ำมัน เป็นยาแก้โรคผิวหนัง

ตำว (ลูกชิต)

Arenga pinnata (Wurmb.) Merr.

(มติชนออนไลน์, 2553, 23 มกราคม)

- พืชตีกด้าบรพัตระกุลปาล์ม ลำต้นสูงตระหง่าน เมื่อโตเต็มที่สูง 15 - 20 เมตร ใบเป็นแผงกว้าง ให้ความชุ่มเย็น
- ออกลูกเป็นทะลายใหญ่ ในแต่ละผลมีเมล็ดใสๆ เรียงชิดกันอยู่ 3 เม็ด
- ผลตำวหรือลูกชิต สามารถนำไปแกะเปลือก ต้มบรจุภษณะ และจำหน่ายได้ นอกจากนั้น ผลยังนำมาทำน้ำตาลได้ด้วย

ไม้พุ่ม

Ceiba pentandra (L.) Gaertn.

(เมดไทย, 2557, 1 ธันวาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นสูงประมาณ 10 - 15 เมตร
- ทนทานต่อสภาพดินเลวและแห้งแล้งได้ดี
- เนื้อในฝักอ่อน ใช้เป็นอาหาร
- เมล็ด ใช้สกัดเป็นน้ำมันพืช
- พวยในผลแก่ ใช้ยัดหมอน พูก
- ไส้พุ่ม ใช้เพาะเห็ดฟาง
- กากที่เหลือใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์
- เนื้อไม้ ใช้ทำกระสวยทอผ้า เยื่อกระดาษ สันรองเท้า
- เปลือก มีแทนนิน แก่ท้องเสีย แก้บิด ราก ขับปัสสาวะ
- ราก ใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์

ไม้ซาง

Dendrocalamus strictus (Roxb.) Nees

(เคนไนจีบีกรุป, 2553, 8 กันยายน)

- ลำต้นมีสีเขียวอ่อน ผิวเป็นมัน สูง 6 - 12 เมตร ปล้องยาว 15 - 50 เซนติเมตร กาบหุ้มลำสีเขียวอมเหลือง
- หน่ออ่อน ใช้ประกอบอาหาร
- เนื้อไม้ ใช้เป็นโครงสร้างต่างๆ ของบ้าน และ จักสาน
- ปล้อง ใช้ทำประโยชน์ต่างๆ เช่น กระบอกรน้ำ
- ข้อไม้ สามารถนำไปเผาถ่านหรือทำชีวมวลให้โรงงานได้

ไผ่ขางนวล

Dendrocalamus membranaceus Munro

(ผ่านแบบบู(นามแฝง), 2556, 16 ธันวาคม)

- ลำต้นสูง 10 - 25 เมตร สามารถปลูกได้ในสภาพดินที่เป็นหิน ทนแล้งได้ดี ดูแลง่าย
- ลำอ่อนมีนวลสีขาวปกคลุม ลำแก่สีเขียวอ่อน
- หน่อขนาดกลาง รับประทานได้ นิยมนำมาแปรรูปทำหน่อไม้ปิ้งและหน่อไม้ดอง
- ลำต้น ใช้ในงานก่อสร้าง ทำเครื่องจักรสาน และเยื่อกระดาษ

ไผ่รวก

Thyrsostachys siamensis Gamble

(๑๐๘ พรรณไม้ไทย(นามแฝง), 2557, 10 ตุลาคม)

- ไม้พุ่ม สูง 7 - 15 เมตร ชอบดินระบายน้ำได้ดี ลำต้นตั้งตรง กลม เป็นทรงกระบอกกลวง มีข้อปล้องชัดเจนยาว 15-30 เซนติเมตร มีเหง้าใต้ดินสั้น
- ไม้ไผ่ ใช้ทำรั้ว ทำคันเบ็ด ทำเครื่องจักสาน เครื่องมือกลกรรมบางอย่าง โปะน้ำตื้น
- หน่อ กินได้ แก้วริดสีดวงทวารหนัก บำรุงร่างกาย และตา
- ใบ ขับปอกล้างโลหิตระดู
- ต้น ใช้ต้มน้ำดื่มแก้ปวดท้อง อาหารไม่ย่อย อาหารเป็นพิษ ปวดเสบลิ้นปี

มะขม

Pittosporopsis kerrii Craib

(สวนสวรส, 2556, 9 มิถุนายน)

- ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงถึง 8 เมตร เปลือกต้นบางสีน้ำตาลแก่ มีรูอากาศใหญ่กระจายทั่ว
- ดอกสีขาวหรือเขียวอ่อน ช่อดอกอัดแน่นกลมในซอกใบ
- ผล สีเขียวสดและจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองด้านบนและล่างแบน ปลายมีติ่งเล็ก ผลแก่กินได้

มะขามเปรี้ยว

Tamarindus indica Linn.

(แหล่งข้อมูลต้นไม้, 2557, 16 มีนาคม)

- ผักหรือผลมะขาม ใช้ประโยชน์ได้ตั้งแต่ผักอ่อน จนถึงผักแก่ ส่วนเนื้อของผักมะขามมีกรดบางชนิดที่มีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมอาหาร เช่น กรดทาร์ทริก กรดซิตริก เป็นต้น
- เนื้อในผักมะขามที่แก่จัด เรียกว่า มะขามเปียก รสเปรี้ยวของมะขามทำให้มีฤทธิ์เป็นยาระบาย ลดความร้อนของร่างกายลงได้ แพทย์ไทยเชื่อว่ารสเปรี้ยวจะกัดเสมหะให้ละลายได้
- แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หลายชนิด เช่น ซอส แยม น้ำมะขาม

มะแขว่น

Zanthoxylum limonella (Dennst.) Alston

- ไม้ยืนต้น ขนาดสูง 10-15 เมตร มีกิ่งก้านสาขา
- ผลกลมเท่าเม็ดพริกไทย เปลือกสีแดง ออกเป็นช่อ เมื่อแก่แตกออก มีเมล็ดกลมขนาดเล็ก สีดำ ผิวมัน
- ใบอ่อน รับประทานเป็นผักสดจิ้มกับน้ำพริก ปลาร้า ลาบ หลู้
- ผลดิบและผลแห้ง เป็นเครื่องปรุงพริก ลาบ หลู้ ยำต่างๆ ใช้ทุบหรือตำละเอียดพอบรรณ ใส่ปรุงรสแกงผัก
- เมล็ด รสเผ็ดหอม แก้ลมวิงเวียน บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้ ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ถอนพิษฟกบวม แก้หนองใน
- ราก และเนื้อไม้ รสร้อนขึ้น ขับลมในลำไส้ แก้ลมเบื่องบน หน้ามือ ตาลาย วิงเวียน ขับระดู

มะม่วงหิมพานต์

Anacardium occidentale L.

(เมดไทย, 2559, 2 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นสูงได้ถึง 12 เมตร เปลือกเรียบ สีน้ำตาล
- เมล็ดเดี่ยว รูปไต สีน้ำตาลปนเทา ฐานรองดอก ขยายใหญ่ อวบน้ำ รูประฆังคว่ำ มีกลิ่นหอม และกินได้
- เมล็ด สามารถคั่วหรือทอดกินเป็นขนมขบเคี้ยว
- น้ำมันจากเมล็ด ใช้ผสมช็อกโกแลต
- เนื้อจากฐานรองดอก ใช้ทำไวน์ แยมและเยลลี่
- ยางจากผลสด เป็นยารักษาหูด
- เมล็ด ผสมยารับประทานแก้กลากเกลื้อน และ โรคผิวหนัง แก้เนื้อหนังชาในโรคเรื้อน
- ยางจากต้น ทำลายตาปลา และกัดทำลายเนื้อ ที่ด้านเป็นปุ่มโต แก้เลือดออกตามไรฟัน
- ยอดอ่อนกินเป็นผักน้ำพริก
- มีสารต่อต้านมะเร็ง และสารชะลอความแก่

หวายขม

Calamus siamensis Becc.

(ยูริดา ก้อนเพชร, 2557, 10 ตุลาคม)

- หวายกอ ลำต้นค่อนข้างเล็ก กาบหุ้มลำต้น มีหนามปกคลุมเป็นแถบสีดำมันวาว
- ผลมีลักษณะรูปร่างกลม ขนาด 1-2 เซนติเมตร ผลอ่อนมีสีเขียว ผลแก่มีสีน้ำตาล
- หัวหวาย มีรสขมเย็น แก้ไอ บำรุงน้ำดี แก้ร้อนใน กระหายน้ำ
- ต้นอ่อน นำมาประกอบอาหาร
- ลำต้น ใช้ในการผูก มัด จักสานตะกร้า ทำเครื่อง ดักปลา ดักสัตว์

หวายทองคำ

Calamus blumei Becc.

- หวายกอ มีมือเกี่ยว ปลายใบย่อยเป็นรูปสามเหลี่ยม กาบหุ้มลำและก้านใบสีเขียวเข้ม และมีขุยสีขาวทั่วไป
- หวายคุณภาพดี เนื้อและผิวหวายมีลักษณะสวยงาม เหนียวทนทาน นิยมนำไปสานตะกร้า เสื่อหวาย เครื่องจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องเรือนต่างๆ

หวายผาด

Calamus sp.

- เจริญเติบโตเร็วในที่ดอน ชอบแสงแดด แตกกอและให้ผลผลิตสูง
- ลำต้นใหญ่ มีหนามล้อมรอบ ใบเรียงตัวคล้ายต้นมะพร้าว รสชาติของเมล็ดออกรสฝาด
- หน่อ นำมาบริโภค
- ลำต้น ทำเครื่องจักสานง่ายๆ ใช้ในครัวเรือน

(Hawaii Tropical Botanical Garden,
2014, 10 October)

1.2 พันธุ์ไม้ป่าใช้สอย

กระถิน

Acacia mangium Willd.

(เมตไทย, 2556, 24 พฤศจิกายน)

- ไม้พุ่มถึงไม้ต้นขนาดเล็ก ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ดอกช่อแบบช่อกระจุกแน่น ออกตามง่ามใบ
- ผักแบน ปลายแหลม โคนสอบ ผักแก่แตกตามยาวมีเมล็ด 15 - 30 เมล็ด สีน้ำตาลเป็นมัน รูปไข่แบนกว้าง
- ยอดอ่อนและผักอ่อน ใช้กินเป็นผักได้
- เปลือก ให้เส้นใยสั้น ใช้ทำกระดาษได้
- พันธุ์ที่ปรับปรุงใหม่เรียกว่ากระถินยักษ์ มีลำต้นสูงกว่าพันธุ์เดิม ปลูกเพื่อกันลมและบังแดดให้แก่พืชที่ปลูก เช่น ชา กาแฟ และใช้ทำฟืน

กระท้อน

Sandoricum koetjape (Burm. f.) Merr

(เมตไทย, 2556, 16 ตุลาคม)

- ไม้ยืนต้นสูง 15 - 30 เมตร เปลือกต้นสีเทา เมื่อใบแก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีส้มแดง
- ผลอ่อนสีเขียว มีน้ำยางสีขาว ผลแก่เปลือกผลจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง น้ำยางน้อย ผลที่ยังไม่สุกรสฝาด ผลสุกรสเปรี้ยวหวานรับประทานได้ ใช้ประกอบอาหารคาวหวานได้หลายชนิด
- กระท้อนมีสรรพคุณทางยาหลายประการ ทั้งส่วนใบ เปลือกต้น และผล
- ส่วนต้น เป็นไม้ใช้สอย เช่น ไม้กระดาน

กอมขม

Picrasma javanica Blume

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
2557, 10 ตุลาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงได้ถึง 20 เมตร
- ดอกสีครีมถึงสีเขียว ออกเป็นช่อที่ซอกใบ ดอกย่อยมีกลีบรองดอกขนาดใหญ่เห็นชัดเจน รูปมน ติดอยู่จนเป็นผล
- ผลเป็นผลสด รูปค่อนข้างกลม สุกสีดำ ผิวมัน
- เปลือกต้น แก้ไข้มาลาเรีย สารอัลคาลอยด์จากเปลือกมีฤทธิ์กดประสาทส่วนกลางและลดไข้ได้ปานกลาง
- ผล ใช้บดเป็นยากวาดคอเด็ก แก้เจ็บคอ มีรสขม

กาสะลอง (ปีบ)

Radermachera ignea (Kurz) Steenis

(จิตติน มਾਲย์, 2555, 14 ธันวาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงกลาง ลำต้นตรง สูงประมาณ 5 - 10 เมตร เปลือกต้นเป็นสีเทา เข้มแดงเป็นร่องลึก
- ดอกเป็นช่อกระจุกแยกแขนง ยาว ดอกสีขาว มีกลิ่นหอม ลักษณะเป็นหลอดปากแตร 5 แฉก กลีบเลี้ยงสีเขียว
- ดอกปีบมีสรรพคุณช่วยบำรุงกำลัง บำรุงโลหิต รักษาไตอักเสบ
- ใบ ใช้ฉีกเป็นบุหรี่ยาสูบแทนฝิ่น เพื่อช่วยขยายหลอดลม และรักษาอาการหอบหืดได้
- เปลือกและรากเป็นสมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน

กำแพงเจ็ดชั้น

Salacia chinensis L.

(สุดารัตน์ หอมหวล, 2559, 14 กันยายน)

- ไม้เถาหรือไม้พุ่มรอเลื้อย เนื้อแข็งสูง 2-6 เมตร เปลือกต้นเรียบสีเทานวล ด้านในเนื้อไม้มีวงปีเป็นสีน้ำตาลแดงเข้ม
- นิยมใช้เป็นพืชสมุนไพรอย่างแพร่หลาย โดยทั่วไปใช้ต้น ต้มน้ำดื่มหรือดองสุรา แก้ปวดเมื่อย บำรุงโลหิต ฟอกโลหิต หรือเป็นส่วนผสมยารักษาโรคตับอักเสบ แก้หืด เบาหวาน
- ผลกลม เมื่อสุกสีแดงอมส้ม สามารถรับประทานได้

ขี้เหล็ก

Senna siamea (Lam.) Irwin & Barneby

(เมตตาไทย, 2556, 3 กรกฎาคม)

- ไม้ยืนต้นสูง 8 - 15 เมตร ลำต้นมักคดงอ เปลือกมีสีเทาถึงน้ำตาลดำแตกเป็นร่องตื้นๆ
- ส่วนใบ ลำต้น ดอก ผล และราก มีสรรพคุณทางยามากมาย เช่น รักษาโรคประสาท โรคเบาหวาน โรคเหน็บชา แก้อ่อนใน แก่เส้น อัมพฤกษ์ เป็นต้น
- ใบแก่ มีประโยชน์ด้านการเกษตร เพิ่มไนโตรเจนให้แก่อิน ใช้ทำปุ๋ยหมัก
- ดอกและยอดอ่อนนำมาปรุงเป็นอาหาร

แค

Sesbania grandiflora Desv

(เมตตาไทย, 2556, 6 กันยายน)

- ไม้ยืนต้น สูง 3-10 เมตร เจริญเติบโตได้ทั่วไป โตเร็ว
- มีจุลินทรีย์ที่ปมราก เป็นปุ๋ยช่วยปรับปรุงดิน
- ยอดอ่อน ดอก และฝักอ่อน สามารถนำมาปรุงอาหารได้ มีสรรพคุณทางยา
- ใบ ใช้เป็นอาหารสัตว์ เลี้ยงโคกระบือได้ดี
- ไม้ ใช้ทำเป็นฟืนหรือเชื้อเพลิงได้
- ลำต้น นิยมนำมาใช้ในการเพาะเลี้ยงเห็ดหูหนูได้ดี

คำมอกหลวง

Gardenia sootepensis Hutch.

(ไทยทรีฟราเวอร์, 2559, 17 สิงหาคม)

- พันธุ์ไม้ป่า ทนแล้ง ไม่มีโรคและแมลงรบกวน
- ปลูกเพื่อให้ร่มเงา และเป็นไม้ประดับ ดอกสีสวย มีกลิ่นหอม
- เนื้อไม้เนื้อดีแก่ ใช้รับประทาน นำมาต้มเคี่ยวกับน้ำใช้ผสมเป็นยาฆ่าเหา
- แก่น นำไปใช้ปรุงเป็นยารักษาโรคเบาหวาน
- ยางเหนียวจากยอด นำมาขยี้จนเป็นก้อน นำไปใส่ในร่องระหว่างโคนไม้กับด้าม ช่วยให้ไม้แน่นติดกับด้ามมากขึ้น
- เนื้อไม้ สามารถนำมาใช้ในงานก่อสร้างและงานแกะสลักได้

ชงโค

Bauhinia purpurea Linn.

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
2557, 29 กันยายน)

- ไม้พุ่มหรือไม้ต้นผลัดใบขนาดกลาง สูงประมาณ 15 เมตร สามารถขึ้นได้ดีทั่วไป
- ใบ ต้มกินรักษาอาการไอ
- ดอก เป็นยาระบายดับพิษไข้
- เปลือก มีฤทธิ์แก้ท้องเสีย พอกฝี
- รากต้มกินเป็นยาระบาย
- น้ำต้มใบอ่อนเป็นยารักษาโรคนอนไม่หลับ

ตะขบป่า

Flacourtia indica (Burm.f.) Merr.

(West African Plants, n.d.)

- ผลสุก รับประทานได้
- ราก ต้มน้ำดื่มแก้อาการปวดเมื่อย
- เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน เป็นโครงสร้างต่างๆ ของบ้าน เช่น เสาบ้าน

ตะคร้อ

Schleichera oleosa (Lour.) Oken

(เมดไทย, 2557, 9 มีนาคม)

- ไม้ต้นผลัดใบ สูงถึง 25 เมตร
- ผลสุกหรือเนื้อหุ้มเมล็ดสีเหลืองและน้ำนมมีรสเปรี้ยว รับประทานได้
- เปลือกนอกของต้นนำมาขูดผสมกับเกลือใช้เป็นยารักษาสัตว์ ใช้สกัดทำเป็นสีย้อมสีน้ำตาลได้
- เนื้อไม้ ใช้ในงานอุตสาหกรรมไม้ทั่วไปได้ ทำเฟอร์นิเจอร์ ไม้เสาเรือนบ้าน ต้มเครื่องมีหรือนำมาใช้ทำเป็นเชื้อเพลิง ทำฟืนและถ่านชนิดดี
- ผลสุก มีรสเปรี้ยวอมหวานสามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์

เต่าร้าง (เชือก)

Caryota mitis Lour.

(เลเจนด์นิวส์, 2557, 29 กันยายน)

- ไม้ยืนต้น ตระกูลปาล์มแตกกอ ลำต้นขนาด 10 - 15 เซนติเมตร
- แกนในของลำต้น และแกนในยอดอ่อน ใช้ประกอบอาหารได้
- ลำต้น ใช้ทำไม้ปลายแหลมสำหรับเจาะหลุมปลูกข้าวไร่ มีความทนทานใช้ได้นานหลายปี

ปอติ๊ก

Sterculia urena Roxb.

(กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558, 4 มิถุนายน)

- ไม้ผลัดใบสูงถึง 23 เมตร ลำต้นมักบิดงอ กิ่งก้านหนาแผ่กว้างออกเป็นกลุ่มที่ปลายยอด
- เปลือกต้นสีเทาเงินอ่อน หลุดออกเป็นแผ่นบางๆ เปลือกชั้นในเป็นเส้นใย ใบอ่อนมีขนนุ่ม
- ใบแก่เรียบเกลี้ยงมีขนประปราย ดอกสีเหลือง - ชมพู กลีบเลี้ยงรูปประฆังปลายแยกเป็นแฉกมีขน
- ผลสี่เหลี่ยมสด ต้นให้น้ำยาง แต่เนื้อไม้ไม่มีราคา

ปอสำโรง

Sterculia foetida L.

(สนทนาภาษาป็น, 2554, 16 กุมภาพันธ์)

- ไม้ต้นผลัดใบสูงได้ถึง 20 เมตร เปลือกต้นสีครีมอ่อนหรือเทาอ่อน ผิวเรียบหรือมีรอยแตกตื้น
- ใบอ่อนสีชมพู ใบแก่มีขนสั้นๆ สีขาวอ่อนนุ่มด้านล่าง
- ดอกสีส้มแดง กลีบดอกรูปประฆัง ปลายมี 5 แฉก
- ผลออกเป็นกลุ่มรูปดาว กลุ่มละ 3 - 5 ผล มีขนยาวหนาแน่น
- เนื้อไม้ออกสีขาว ใช้ทำกล่องใส่สิ่งของ
- ผัก สมานแผลในกระเพาะ เปลือกละลายเสมหะ ไม่ใช้ทำน้ำมันจากเนื้อไม้
- เมล็ด ใช้ปรุงอาหาร และจุดไฟ

ประคำดีควาย

Sapindus rarak DC.

(เมตไทย, 2557, 19 เมษายน)

- เปลือกต้น นำมาต้มเอาน้ำกินเป็นยาแก้หทัย เป็นยาแก้ไข้ แก้พิษไข้ แก้พิษร้อน
- ใบและผล มีสรรพคุณทางยา ใช้รักษาชันนะตุบนศีรษะ แก้เชื้อรา ป้องกันผมร่วง รักษาผิวหนังพุพอง แก้โรคผิวหนังได้ บำรุงน้ำดี นำมาปรุงเป็นยาแก้พิษกาฬ แก้อาการท้องผูก
- ราก มีสรรพคุณแก้หืด แก้ไอ ช่วยรักษามองคร้อ (โรคหลอดเลือดโป่งพอง ที่มีเสมหะค้างอยู่ในช่องหลอดเลือด ทำให้มีอาการไอเรื้อรัง)
- ดอก เป็นยาแก้พิษ แก้เม็ดผดผื่นคัน

ผ้าเสียน

Vitex canescens Kurz

(องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

- ไม้ต้นสูงผลัดใบ ได้ถึง 15 เมตร
- ใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 3 - 5 ใบ รูปรีแกมรูปใบหอก หรือรูปไข่
- ดอก ขนาดเล็ก สีเหลืองครีม ออกเป็นช่อตามซอกใบ กลีบเลี้ยงรูปถ้วย กลีบดอกรูปปากเปิด
- ผล เมล็ดเดี่ยว แข็ง รูปกลม เมื่อแก่สีเหลือง
- เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้านและทำฟืน

ไผ่หก

Dendrocalamus hamiltonii Nees & Arn. ex Munro

(สวนหาวาเอก(นามแดง), 2557, 12 ตุลาคม)

- ไม้ไผ่ขนาดใหญ่ ลำต้นตรง ลำไผ่ยาว 15-20 เมตร ลำโต 10-18 เซนติเมตร ปล้องยาว 30-50 เซนติเมตร เป็นไม้ที่ชอบบริเวณที่ชุ่มชื้นดินดี
- หน่ออ่อน ใช้ปรุงอาหาร
- เนื้อในกาบหุ้มลำ ใช้ฆวนบุหรี ทำฟาก สานเสื่อ เครื่องจักสาน หรือทำกระดาษ

แก่นฝาง

Caesalpinia sappan Linn.

(ธนพัฒน์ คุ่มพร้อม, 2557, 10 ตุลาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 5-10 เมตร มีหนามตามลำต้น
- ดอก ออกเป็นช่ออยู่ตรงส่วนยอดของต้น มีสีเหลือง กลางดอกสีแดง
- ผล เป็นฝักรูปสี่เหลี่ยมแบน แข็ง สีน้ำตาลเข้ม
- แก่นฝาง มีสรรพคุณบำรุงโลหิต ขับประจำเดือน แก้ปวดฟิการ ขับเสมหะ แก้อ่อนใน และยังใช้แก่นฝางฝนกับน้ำ เป็นยาทาภายนอกในโรคผิวหนังบางชนิด เพื่อฆ่าเชื้อโรค ขับหนอง
- เปลือก ลำต้น และเนื้อไม้ ใช้รักษาวัณโรค ท้องเสีย และอาการอักเสบในลำไส้ เป็นยาฝาดสมานและรักษาแผล
- ทางภาคกลางใช้น้ำยาอุทัย

เพกา

Oroxylum indicum (Linn.) Bth.ex Kurz

(กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558, 3 มิถุนายน)

- ไม้ยืนต้น สูง 5-12 เมตร เรือนยอดเล็ก กิ่งเปราะหักง่าย แตกกิ่งก้านน้อย มีใบเป็นกลุ่มตรงกลาง
- ยอดอ่อน รสชาติขม
- ดอก นำมาลวกกิน
- ฝักแก่ ที่ยังไม่แข็งจะมีรสขมใช้ประกอบอาหารได้ แต่ต้องทำให้รสขมหมดไปโดยการเผาไฟให้ผิวไหม้เกรียม แล้วขูดผิวที่ไฟไหม้ออก นำมาหั่นเป็นฝอยแล้วคั้นน้ำหลายๆ หน แล้วจึงนำมาปรุงอาหารได้ เช่น ผัด แกง เป็นผักจิ้มน้ำพริก

โพบาย

Balakata baccata (Roxb.) Esser

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

- ไม้ต้น สูง 20 เมตร ใบเดี่ยว
- ผลกลมหรือแบนเล็กน้อย เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.8 - 1 เซนติเมตร เนื้อหนา มี 2 - 3 เมล็ด
- ปลูกเป็นไม้ประดับ
- ผล มีรสหวาน ใช้ปรุงแต่งอาหารได้

มะกอก

Spondias pinnata (Linn. f.) Kurz

(เมตไทย, 2556, 13 กรกฎาคม)

- ไม้ยืนต้นผลัดใบ สูง 15 - 25 เมตร ลำต้นตั้งตรง เรือนยอดเป็นพุ่มกลม แตกกิ่งก้านโปร่งกิ่งมักห้อยลง
- ใบและผลมีกลิ่นหอม ผลสดแบบมีเนื้อ น้ำน้ำ
- ลักษณะของผลเป็นรูปไข่ ผลแก่เป็นสีเหลืองอมสีเขียวถึงสีเหลืองอ่อน มีรสเปรี้ยวจัด ภายในผลมีเมล็ดเดี่ยวขนาดใหญ่และแข็งมาก
- เปลือกต้น ใบ และผล ใช้กินเป็นยาบำรุงธาตุในร่างกาย ช่วยแก้โรคขาดแคลเซียมได้ มีวิตามินซีสูง
- เมล็ด นำมาเผาไฟ สุมแก้อบ แก้อักเสบท้องเฟ้อ

มะกอกเกลื้อน

Canarium subulatum Guillaumin

(อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกชาติ,
2553, 17 พฤษภาคม)

- ไม้ต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10 - 25 เมตร
- ใช้ทั้งต้น ต้มน้ำอาบ บำรุงร่างกายให้มีกำลังแข็งแรง
- ผล แก้วไข ขั้วเสมหะ

มะติง

Strychnos nux - blanda A.W. Hill

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 25 เมตร ใบรูปไข่ ดอกช่อออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีเหลืองแกมเขียว
- ผลสด รูปทรงกลม เมื่อสุกสีส้ม เมล็ดกลมแบน คล้ายกระดุม
- ต้นและราก ต้มน้ำดื่มหรือฝนทาแก้ปวดข้อ แก้อับเสบจากงูกัด แก้ไข้มาลาเรีย ใบตำพอกแก้ฟกบวม

มะเฝ้า (ควาย)

Antidesma ghaesembilla Gaertn.

(สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสกลนคร, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงได้ถึง 20 เมตร เปลือกต้นสีน้ำตาลเทา กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสั้นนุ่มสีน้ำตาล
- ผลเป็นช่อ ผลค่อนข้างกลม ขนาดเล็ก ผิวมีขนผนังชั้นในแข็ง ผลอ่อนสีขาว ผลสุกมีสีแดงคล้ำถึงดำ มีเมล็ดขนาดเล็ก 1 - 2 เมล็ดต่อผล
- ใบและผล ต้มน้ำอาบแก้อาการชืดเหลือง
- เปลือก บำรุงกำลัง ใบ ทาแก้ปวดศีรษะ แก้โรคผิวหนัง ท้องบวม ผล ใช้ทำยาพอกแก้อาการปวดศีรษะ แก้กึ่งแค
- ต้นและราก บำรุงไต ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ และตกขาว

มะรุม

Moringa oleifera Lam.

(Annie's Back to Eden Garden, n.d.)

- ไม้ยืนต้นสูง 3 - 6 เมตร เปลือกสีขาวย รากหนา นุ่ม
- ผลยาวเป็นฝักสามเหลี่ยม ปรงเป็นอาหาร รับประทาน แก้ไข้ ป้องกันมะเร็ง ลดความดันโลหิต
- ส่วนดอก ใบ เปลือกต้น และราก มีสรรพคุณทางยา เช่น รับประทานเป็นยาขับลมในลำไส้ ป้องกันมะเร็ง แก้อักเสบ
- ยาง ใช้ฆ่าเชื้อไทฟอยด์ ซิฟิลิส และแก้ปวดฟัน
- แพทย์ตามชนบทใช้เปลือกมะรุมสด ตำพองแตกอมไว้ข้างแก้ม แล้วดื่มสุราจะไม่รู้สึกเมา

ยอ

Morinda citrifolia Linn.

(Palm beach medicine herbs, n.d.)

- ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบใหญ่หนาสีเขียวสด ดอกเล็กสีขาว เป็นกระจุก ผลยาวรี มีตาเป็นปุ่มรอบผล ลูกอ่อนสีเขียวสดเปลี่ยนเป็นสีนวลเมื่อสุก และมีกลิ่นฉุน
- ผลยอ ใช้ทำสมตำแทนมะละกอ และยังแก้ อาเจียน ขับลม และบำรุงธาตุ
- ใบยอ ใช้กำจัดเหา ใช้เป็นฝักรองกระพุ้ง ห่อหมก ทางภาคใต้นิยมใช้ใบยออ่อนๆ ซอยเป็นฝอย แกงเผ็ดกับปลา
- เมื่อต้นยอมีอายุ 3 - 4 ปี เปลือกราก จะให้สีแดง ส่วนเนื้อในเปลือกจะให้สีเหลืองใช้เป็นสีย้อมผ้า

ราชพฤกษ์ (คูณ)

Cassia fistula Linn.

(บ้านบอมมะคะ(นามแฝง), 2558, 16 กันยายน)

- ไม้ที่มีอายุยืนและไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องโรค
- ใบ ดอก เปลือก ฟัก แก่น กระพี้ ราก และเมล็ด มีสรรพคุณทางยา
- ฟัก แก่ ใช้ฉีดพ่นกำจัดแมลงและหนอนในแปลงผัก ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มด้วยเตาเศรษฐกิจ และใช้แทนกากน้ำตาลในการทำหัวเชื้อจุลินทรีย์
- ใบ นำไปเคี้ยวเป็นน้ำมัน แปรรูปทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น น้ำมันนวดราชพฤกษ์ ลูกประคบราชพฤกษ์ และชาสุวรรณาคา

เลี่ยน

Melia azedarach L.

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ตระกูลเดียวกับสะเดา ความสูง 20 - 30 เมตร แตกกิ่งก้านรอบๆ ลำต้นเป็นจำนวนมาก
- ดอก มีสีม่วงอ่อนหรือสีฟ้า กลิ่นหอม
- ผลกลม รี สีเขียว เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ภายในมีเมล็ดประมาณ 4 - 5 เมล็ด
- น้ำคั้นจากใบสด ใช้เป็นยาขับพยาธิ บำรุงธาตุ แก้โรคนี้
- เปลือกต้น ทำให้อาเจียน รักษาโรคไข้
- ดอก ใช้ทาแผลพุพอง
- ผล ใช้น้ำมันจากผลทารักษาโรคทางผิวหนัง

สมอไทย

Terminalia chebula Retz. var *chebula*

(สมุนไพรดอทคอม, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้น สูง 20 - 35 เมตร เปลือกต้นขรุขระ
- ดอกออกที่ซอกใบหรือปลายยอด เป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบสีเหลือง ผลเป็นผลสดรูปวงรี มีสัน 5 สัน
- ผล ใช้ในอุตสาหกรรมฟอกหนัง มีแทนนินมาก ใช้ทำหมึก ผลอ่อน มีฤทธิ์เป็นยาระบาย ขับเสมหะ ลดไข้ ขับลมในลำไส้ ผลแก่ มีฤทธิ์เป็นยาฝาดสมาน แก้ท้องเดิน ใบ เป็นยาสมานแผล เป็นยาบำรุงธาตุดี

สะเดา

Azadirachta indica A. Juss. var. *siamensis* Valetton

- ไม้ยืนต้น สูง 5 - 10 เมตร เปลือกต้นแตกเป็นร่องลึกตามยาวยอดอ่อนสีน้ำตาลแดง ดอกออกเป็นช่อสีขาวนวล
- เป็นอาหารและพืชสมุนไพร เช่น ดอกและยอดอ่อน ใช้เป็นอาหาร และยาเจริญอาหาร
- ดอก แก้พิษเลือดกำเดา บำรุงธาตุ ผล แก้โรคหัวใจ ยาง ดับพิษร้อน เปลือก แก้ไข้มาลาเรีย
- ผลอ่อน ใช้ถ่ายพยาธิ เมล็ด ใช้รักษาโรคเบาหวาน
- เมล็ดสามารถนำมาสกัด เป็นสารป้องกันกำจัดแมลงได้

เสี้ยวดอกขาว

Bauhinia variegata Linn.

(เมดไทย, 2556, 19 ธันวาคม)

- ไม้ต้นผลัดใบ สูงถึง 15 เมตร ใบ เป็นใบเดี่ยว รูปไข่
- ดอกสีขาวกลีบต้งมีเส้นริ้วในสีเหลืองแดง ชัดเจน มีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อสั้นตามกิ่ง จำนวนดอกน้อย กลีบดอก 5 กลีบ
- ไม้ปลูกประดับสองข้างทางได้ดี
- เปลือก มีสารฝาดแทนนิน ใช้ย้อมแห อวน ให้คงทน
- ใบอ่อนและฝักอ่อนเป็นอาหารได้

หมีเหม็น

Litsea glutinosa (Lour.) C.B.Rob. var. *glutinosa*

(ใบโอแก้งค์, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางสูง 5 - 10 เมตร เปลือก สีน้ำตาล กิ่งอ่อนมีขน ดอกช่อออกเป็นกระจุก ดอกสีเหลือง ผลสดรูปร่างทรงกลม ผลอ่อน สีเขียว ผลแก่สีม่วงเข้มถึงดำ
- ราก เป็นยารักษาอาการปวดกล้ามเนื้อ
- เปลือกต้น เป็นยารักษาอาการบิด แก้ปวดมดลูก หรือแก้คัน
- ใบมีกลิ่นหอมเฉพาะตัวรับประทานช่วยลด อาการปวด หรือนำไปพอกฝี

หมีโป่ง

Litsea monopetala (Roxb.) Pers.

(ethraofindia, n.d.)

- ไม้ไม่ผลัดใบหรือผลัดใบช่วงสั้น สูงถึง 17 เมตร
- เปลือกต้นสีน้ำตาลอ่อนหรือเทาเข้ม เมื่ออายุมากขึ้นเปลือกจะหนาและหยาบ มีร่องแตกและ หลุดออก เปลือกชั้นในมียางที่มีกลิ่นหอม
- ดอกสีขาวหรือเหลืองอมเขียว ผลสีดำนำเงิน เป็นมัน รูปไข่ปลายแหลมเล็กน้อย
- ไม้ใช้ทำเสา ทำฟืน
- น้ำมันจากผลเป็นยาทารักษาโรคผิวหนัง หลายชนิด

หว้าขี้กวาง

Syzygium fruticosum DC.

(การ์ดเนอร์, ไซมอน, พินดา สิทธิสุนทร
และวิไลวรรณ อนุสารสุนทร, 2543)

- ไม้ยืนต้นสูงถึง 12 เมตร
- ใบ 7 - 12 x 3 - 6 เซนติเมตร มีเส้นใบข้าง 12 - 16 เส้น ก้านใบมีสันปีกเล็กๆ
- ดอกเป็นช่อ ก้านดอกรวมสั้น และเป็นสีเหลือง
- ผล กลมหรือรูปไข่ สีเขียวแดง พอสุกสีคล้ำหรือดำ รับประทานได้
- เนื้อไม้ ใช้ในงานก่อสร้าง หรือทำถ่านได้

หูกวาง

Terminalia catappa L.

(แหล่งข้อมูลต้นไม้, 2557, 15 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นผลัดใบ สูง 8 - 20 เมตร เปลือกเรียบ แตกกิ่งตามแนวนอนเป็นชั้นๆ ดอกเล็ก สีขาวนวล ออกเป็นช่อตามง่ามใบ ผลรูปไข่หรือรูปรีแบนเล็กน้อย
- เนื้อในเมล็ดรับประทานได้ นำเอาไปทำน้ำมันเพื่อใช้บริโภคและทำเครื่องสำอาง ทั้งต้นมีสรรพคุณทางยา
- เนื้อไม้ ใช้ในการก่อสร้างได้ดี เพราะเป็นไม้ที่มอดและแมลงไม่รบกวน
- เปลือกและผล สามารถใช้ในอุตสาหกรรมย้อมสีผ้าได้ ฟอกหนังสัตว์ และทำหมึก

เหมือดโลด

Aporosa villosa (Wall. ex Lindl.) Baill.

(อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกชาติ,
2553, 17 พฤษภาคม)

- ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 6 - 15 เมตร
- เปลือกต้นสีเทาดำ หนา แตกเป็นร่องลึกตามยาว ยอดอ่อนและช่อดอกมีขนสีน้ำตาลอมเหลือง หนนขึ้นหนาแน่น
- ผลรูปไข่ปลายเป็นติ่งแหลม ผิวมีขนสีน้ำตาล แกมเหลืองหนาแน่น ภายในมีเนื้อสีส้ม เมล็ดมี 1 เมล็ด
- เปลือกและเนื้อไม้สด เคี้ยวแก้้
- เปลือกต้น มียางสีแดงใช้เป็นสีย้อม ประุงเป็นยาขับลำไส้ และขับระดู แก้แน่นจุกเสียด

อบเชย

Cinnamomum iners Reinw. ex Bl.

(เมดไทย, 2557, 29 กรกฎาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 15 - 20 เมตร ทรงพุ่มกลมหรือเป็นรูปเจดีย์ทึบ
- เปลือกต้นค่อนข้างเรียบเกลี้ยงเป็นสีน้ำตาลอมเทา เปลือกและใบมีกลิ่นหอม
- เปลือกต้น ตากแห้งแล้วเคี้ยวกินกับหมาก
- ราก ต้มน้ำดื่มแก้อาการปวดหลังปวดเอว
- น้ำยางจากใบ ใช้ทาแผลถอนพิษ
- เปลือกไม้ นำไปตากแห้งแล้วตำให้เป็นผง นำไปทำรูปได้ มีกลิ่นหอม

ฮ้วนหมู

Dregea volubilis (L.f.) Hook.f.

(เดือน(นามแฝง), 2555, 1 มีนาคม)

- ไม้เลื้อย ลำต้นเนื้อแข็ง เปลือกมีสีน้ำตาลอ่อน ดอกออกเป็นช่อตามบริเวณง่ามใบ โคนกลีบดอกจะเชื่อมติดกันเป็นช่อ ผลมีลักษณะเป็นฝัก เปลือกฝักมีสีเหลือง ข้างในฝักมีเมล็ด เป็นรูปรีกว้าง
- ยอดอ่อนและช่อดอก ใช้ประกอบอาหาร
- ลำต้น ใบ และรากมีสรรพคุณทางยา
- ผล เป็นยารักษาโรคให้สัตว์

1.3 พันธุ์ไม้ป่าอนุรักษ์

กรวยป่า

Casearia grewiifolia Vent. Var *gelonioides* (Bl.) Sleum.

(ภิรมย์อรุณ (นามแฝง), 2556, 2 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเดี่ยวรูปไข่ยาวหนา สีเขียวเข้ม ผลสุกคล้ายผลมะไฟ มีรอยแตกกลางผล
- ใบ แก้ไข้พิษ โรคผิวหนังผื่นคัน แก้บาดแผล
- ดอก แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ เมล็ด แก่ริดสีดวง ใช้เปื้อปลา
- ราก แก้ท้องร่วง แก่ตับพิการ แก้พิษกาฬ แก่ริดสีดวงต่างๆ บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง

กระบก

Irvingia malayana Oliv. ex Benn.

(แดง อุบล (นามแฝง), 2553, 6 สิงหาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 35 เมตร ผลัดใบช่วงสั้นๆ เปลือกสีเทาอมน้ำตาล
- 1 ผล มี 1 เมล็ด เมล็ดแข็ง รูปไข่หรือรูปรีแกมรูปไข่ ค่อนข้างแบน
- เนื้อในเมล็ดสีขาว และมีน้ำมัน เนื้อในเมล็ดนำมาคั่วสุกมีรสมันรับประทานได้ บำรุงเส้นเอ็น บำรุงไขข้อ บำรุงไต ขำพยาธิในท้อง
- น้ำมันจากเมล็ด ใช้ทำอาหาร สบู่ และเทียนไขได้
- ผลสุก เป็นอาหารสัตว์ป่า

กันเกรา (ตำเสา)

Fagraea fragrans

(วิกิพีเดีย, 2549, 13 มิถุนายน)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูง 15 - 25 เมตร มีทรงพุ่มเป็นทรงฉัตรแหลมสวยงาม เป็นต้นไม้มงคลชนิดหนึ่ง
- ดอกออกเป็นช่อสีเหลือง มีกลิ่นหอมขจรขยาย
- เนื้อไม้สีเหลืองอ่อน ละเอียด เหนียว ทนทาน ลวดลายสวยงาม ใช้ในงานก่อสร้าง
- แก่นมีรสฝาด ใช้เป็นยาบำรุงธาตุ
- เปลือก ใช้บำรุงโลหิต ผิวหนังพุพอง เปลือกไม้มีน้ำมันหอมระเหย

ก่อแป้น

Castanopsis diversifolia (Kurz) King ex Hk.f.

(จอยสิ่ว (นามแฝง), 2552, 3 พฤศจิกายน)

- ไม้ต้น มีผลแบบถั่ว หรือผลเปลือกแข็ง เมล็ดเดียว
- ผล ติดเป็นช่อมีเปลือกหนามแหลมหุ้ม
- เมล็ด นำไปคั่ว รับประทานเนื้อข้างในได้ เก็บขายได้
- เนื้อไม้ ใช้ทำโครง สร้างส่วนต่างๆ ของบ้าน เช่น เสาบ้าน

ก่อเดือย

Castanopsis acuminatissima Rehd.

(สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2559, 26 มกราคม)

- ไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงเต็มที่ประมาณ 30 เมตร
- ผลเป็นรูปไข่หรือรูปกรวย แหลม มีเส้นแกนเป็นสันตามแนวยาว รับประทานได้ แต่ต้องนำมาคั่วให้สุกก่อน และมีการขายเป็นสินค้าพื้นเมือง
- เนื้อไม้สามารถนำมาใช้ในการเพาะเห็ดหอม และเป็นเชื้อเพลิง

ก่อหม่น

Lithocarpus elegans

(สุมน อภินันทพงศ์, 2550, 24 กันยายน)

- จุดเด่น ผลเชื่อมกันเป็นกลุ่มๆ ละ 3 - 6 ผล
- มีกาบหุ้มผล 1 - 2.3 เซนติเมตร รูปจาน ปกคลุม 1/4 - 1/3 ของนัท
- เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน

ไกร

Ficus concinna Miq.

(มติชนออนไลน์, 2554, 16 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงประมาณ 8 - 15 เมตร
- ลักษณะคล้ายต้นไทร มียาง ลำต้นเป็นพูพอน เรือนยอดแผ่กว้าง กิ่งก้านแผ่สาขา
- ยอดอ่อน หรือใบอ่อน สามารถรับประทาน เป็นผักได้ มีรสเปรี้ยวมัน

คอแลน

Nephelium hypoleucum Kurz

(เมตไทย, 2556, 31 กรกฎาคม)

- ไม้ยืนต้นสูง มีพูพอน ดอกออกปลายกิ่งหรือตามซอกใบ ผลมีปมปมหนาแน่น สีแดง ลักษณะคล้ายลิ้นจี่ รสเปรี้ยว
- ผลช่วยให้ชุ่มคอ กระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านอนุมูลอิสระ ช่วยควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ผลแก่ใช้เป็นยาระบาย ช่วยต่อสู้กับเชื้อหวัด และไวรัสไข้หวัดใหญ่
- เปลือกและเนื้อไม้ ประยุกต์เป็นยาห้ามเลือด บำรุงเลือด
- ไม้คอแลน เนื้อเหนียวแข็งและละเอียด สามารถนำไปใช้ทำเป็นเครื่องมือทางการเกษตรได้ เช่น คันไถ

จำปีป่า

Paramichelia baillonii (Pierre) Hu

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
2557, 10 ตุลาคม)

- ไม้ขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 40 เมตร มีหมวกยอด ดอกสีขาวนวล กลิ่นหอมเย็น
- ผลเป็นผลกลุ่ม ลักษณะเป็นก้อน รูปกลมรี ผิวมีจุดระยิบอากาศทั่วไป
- เนื้อไม้ ใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนและเครื่องใช้ต่างๆ

ซ้อ

Gmelina arborea Roxb.

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ผลัดใบ สูง 15 - 30 เมตร
- ดอก สีเหลืองแกมน้ำตาลเข้ม ออกเป็นช่อตามกิ่ง
- ผล รูปกลมแกมรี กว้าง 2.5 - 3 เซนติเมตร ยาว 2.5 - 3.5 เซนติเมตร เมื่อสุกจะมีสีเหลือง ผิวเกลี้ยงเป็นมัน มีกลีบ 1 ผล มี 1 เมล็ด เปลือกเมล็ดแข็งและเป็นรูปรีกว้าง 1 เซนติเมตร ยาว 1.5 เซนติเมตร
- เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน เปลือกต้มน้ำ ใช้แช่เท้า รักษาโรคเท้าเปื่อย

ตีนผี

Cleidion javanicum Bl.

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
2557, 10 ตุลาคม)

- ไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ สูง 10 - 20 เมตร เปลือกต้นเกลี้ยงและเป็นสีเทาดำ ชอบอากาศค่อนข้างชื้นและมีแสงแดดรำไร
- เปลือกต้น แก่น ราก ใบ ดอก และผล นำมาต้มน้ำ เป็นยารักษาเมะเร็ง แก้ปวดท้อง แก้ไข้ แก้ตับอักเสบ รักษาโรคผิวหนัง
- ใบ ใช้ต้มน้ำอาบแก้ผดผื่นคัน ใบสด นำไปลวกกินเป็นเมี่ยงได้

แดงน้ำ

Pometia pinnata J.R. & G. Forst.

(สวนสวรส, 2556, 13 สิงหาคม)

- ไม้ต้น ไม้ผลัดใบ สูง 20 เมตร เปลือกเรียบ สีน้ำตาลเทา มีช่องระบายอากาศเล็กน้อย
- ดอกสีเขียวอ่อน - ส้ม เป็นช่อห้อยลงมาจากซอกใบบน ยาวถึง 60 เซนติเมตร ผลกลม เกี้ยงสีแดง
- ผลและเมล็ด กินได้
- เปลือกต้นและใบ ใช้ปรุงเป็นยา
- เนื้อไม้ ใช้ก่อสร้าง ทำพื้นและถ่าน

ตะกุ่มักษ์ (คว้าว)

Anthocephalus chinensis

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้น สูง 15-30 เมตร เนื้อละเอียดสีเหลืองนวล แข็งแรงน้ำหนักเบา
- เปลือกสีน้ำตาลขรุขระ โตเร็ว ทนต่อสภาวะแวดล้อม
- เนื้อไม้ ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ ไม้กระดาน ไม้พื้น เพราะง่ายต่อการแปรรูป ขึ้นรูปง่าย มีคุณสมบัติป้องกันแมลง มอด ปลวก สามารถแปรรูปได้ ไม้หนาใหญ่และยาว เนื่องจากตะกุ่มจะทำการสลัดกิ่งตลอดเวลาที่มีการเจริญเติบโต ต้นจึงเป็นเปลาสูง

ตองเต้า

Mallotus barbatus Wall. ex M. A.

(สิทธิเดชัน (นามแฝง), 2557, 18 มีนาคม)

- ไม้พุ่ม หรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูงไม่เกิน 6 เมตร ทุกส่วนมีขนคล้ายขนสัตว์
- เปลือกต้น ลอกออกแล้วใช้ทำเชือกมัดฟืน
- ลำต้น ใช้ทำรั้ว เนื้อไม้ ใช้ทำฟืน
- ส่วนใบ ใช้ห่ออาหารแล้วนำไปหมกไฟช่วยให้มีกลิ่นหอม ใช้รองกันหลุมที่จะตั้งเสาบ้าน เชื่อว่าเป็นสิริมงคล
- ใบอ่อน ใช้ยัดในไหเมี่ยงช่วยให้เมี่ยงมีรสเปรี้ยว ตำรวมกับพริกไทยดำ ขิง และข้าวหัก พอกที่ท้องแก้ท้องขึ้น

ตองแตบ

Macaranga denticulata (Bl.) M. A.

(สิทธิเดชัน(นามแฝง), 2557, 18 มีนาคม)

- ไม้ขนาดเล็ก สูง 3-15 เมตร ไม้เนื้ออ่อน ปลูกง่าย โตเร็ว
- ติดผลให้เมล็ดรวดเร็วและจำนวนมาก เหมาะสำหรับปลูกทดแทนในป่าเสื่อมโทรม และฟื้นฟูสภาพป่า
- ใบ ใช้ห่อข้าว ห่ออาหาร
- เนื้อไม้ ใช้สร้างบ้าน ทำฟืน ใช้ในงานก่อสร้างชั่วคราว

ตะคร้ำ

Garuga pinnata Roxb.

(กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2558, 2 กรกฎาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 10 - 20 เมตร ลำต้นเปลาตรง
- กิ่งอ่อนและก้านช่อดอกมีขนสีเทา ใบแก่เกลี้ยง ขนจะติดหนาแน่นอยู่ตามปลายกิ่ง
- เมล็ดกลม มีเนื้อนุ่ม ภายในมีผิวแข็งหุ้มเมล็ด สีเขียวอมเหลือง แก่จัดสีดำ
- เนื้อไม้ ใช้ทำฝา เครื่องแต่งบ้าน หีบหรือลังใส่ของ เครื่องเรือน และมีสรรพคุณทางยา

ทั้งใบช่อ

Nothaphoebe umbelliflora Bl.

(สวนสวรรค์ (นามแฝง), 2556, 9 มิถุนายน)

- ไม้ต้นสูง 30 เมตร ไม้ผลัดใบ เปลือกเรียบหรือมีเกล็ดสีน้ำตาลอมเทา มีรูอากาศมากมาย
- ยอดอ่อนมีขนละเอียด
- ผลสีเขียวเป็นมัน เมื่อสุกสีแดงเข้มแล้วเปลี่ยนเป็นสีดำ ก้านผลสีชมพูหรือสีแดง

ทะโล้ (มังกาน)

Schima wallichii (DC.) Korth.

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ลำต้นตรงสูงประมาณ 15 - 25 เมตร
- ต้นและราก ต้มน้ำดื่มรักษาโรคนี้
- เนื้อไม้ ใช้ทำโครงสร้างต่างๆ ของบ้าน เช่น ไม้กระดานทำ ฝาบ้าน
- ลำต้น ใช้ทำฟืน เนื้อไม้ ใช้ทำฟืนสำหรับนั่งเมียง

ไทร

Ficus benjamina Linn.

(ภัทรสุดา จักรกรรณวัฒน์, 2557, 5 กุมภาพันธ์)

- ไม้ต้น สูงได้ถึง 10 เมตร มีรากอากาศย่อยสวยงาม น้ำยางขาว
- ราก แก่ตกละเอียด แก่นไม้ บำรุงโลหิต แก้ก้องเสียง
- รากอากาศ ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ

ประดู่

Pterocarpus macrocarpus Kurz

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงถึง 25 เมตร ผลัดใบก่อนออกดอก เรือนยอดรูปคล้ายทรงกระบอก เปลือกนอกสีน้ำตาลเทา หนา แตกหยาบๆ เป็นร่องลึก
- ดอกออกเป็นช่อ มีสีเหลืองสด ดอกบานไม่พร้อมกัน และมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ผลแห้งแบบ samaroid รูปกลมหรือรีแบน
- ไม้ประดู่มีคุณภาพดี เป็นไม้เนื้อแข็ง ละเอียดปานกลาง เนื้อไม้ลวดลายสวยงาม สามารถนำมาใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน เฟอร์นิเจอร์ เครื่องมือเครื่องใช้ ใช้เป็นฟืนและถ่าน
- เปลือกไม้ นำไปใช้ย้อมผ้าให้เป็นสีน้ำตาลให้น้ำฝาด สำหรับฟอกหนัง ส่วนแก่นให้สีแดงคล้ำ

ประดู่ส้ม

Bischofia javanica Blume

(เมดไทย, 2557, 17 มีนาคม)

- ไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10 - 20 เมตร เรือนยอดค่อนข้างทึบ กิ่งมักคดงอ ใบหนาเกลี้ยง ขอบใบจักเป็นฟันเลื่อยหยาบ
- ดอก สีเหลืองอ่อนอมเขียว มีขนาดเล็ก ออกเป็นช่อ
- เนื้อไม้สีเทาแกมน้ำตาลไหม้ เนื้อหยาบ ใช้ทำพื้นกระดานเครื่องเรือน อุปกรณ์ที่ใช้งานทนน้ำได้ เช่น แจวและพาย
- ใบ แก่นลำต้น และเปลือก มีสรรพคุณทางยา เช่น แก้ท้องร่วง ต้มดื่มเป็นยาแก้เจ็บคอ และแก้โรคบิด ท้องเดิน ยอดอ่อน และผลสุก ใช้รับประทาน

ปุย (กระโดน)

Careya arborea Roxb.

- ไม้ผลพุ่มเมือง มีทรงพุ่มขนาดใหญ่ เป็นพืชตระกูลเดียวกับมะไฟ แต่ขนาดของผลจะโตกว่า
- ผลและดอก ออกตามลำต้นและกิ่งขนาดใหญ่
- ออกดอกติดผลเป็นช่อ ช่อหนึ่งประมาณ 56 ผล เมื่อผลยังไม่สุกจะมีสีเขียวอ่อนๆ ผลสุกมีสีน้ำตาล เปลือกผลหนามาก ลักษณะของเนื้อในมีสีขาวขุ่นผลหนึ่งๆ จะมีประมาณ 5 - 6 กลีบ มีรสชาติหวาน

ไผ่ป่า

Bambusa bambos (L.) Voss.

(Surajit Koley, 2015, July 5)

- ไม้ขนาดใหญ่ ลำอ้วนมีสีเขียว ลำแก่จะมีสีเขียวเหลือง มีหนามและมีแขนงรกแน่น ต้นสูงประมาณ 5 - 10 เมตร ใบ แตกกิ่งแขนงเล็กๆ จากข้างต้น ใบรูปร่างคล้ายหอก ปลายใบแหลม
- ดอก เป็นช่อสีขาวมีเปลือกหุ้มดอกสีคล้ายฟางข้าว ออกดอกพร้อมกันทั้งต้นหลังจากนั้นจะตายทั้งกอ
- เมล็ดคล้ายเมล็ดข้าว
- หน่ออ่อน นำมาต้มรับประทานกับน้ำพริก หรือนำไปปรุงอาหาร เช่น แกง ผัด หรือนำไปดอง

พญาเมฆามป้อมดง

Cephalotaxus mannii Hook. f.

(สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ
(องค์การมหาชน), ม.ป.ป.)

- ไม้ต้น สูงได้ถึง 30 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทึบค่อนข้างกลม ลำต้นเปลาตรง เปลือกบางเป็นมัน สีน้ำตาลอ่อน และล่อนออกเป็นแผ่นบางๆ มียางสีเหลืองอ่อน
- ผล รูปไข่ ปลายผลมีรอยหยักเว้าแล้วยื่นออกเป็นติ่ง
- เนื้อไม้สวยงาม เหมาะสำหรับทำเครื่องแต่งบ้าน แต่เนื่องจากเป็นไม้ค่อนข้างหายากจึงไม่ค่อยนำมาใช้ประโยชน์

พญาสัตบรรณ

Alstonia scholaris (L.) R. Br.

(สมุนไพรรดกตอม, 2557, 28 พฤษภาคม)

- ไม้ขนาดใหญ่ สูง 15-30 เมตร ผลัดใบ ทรงพุ่มแผ่เป็นชั้นๆ คล้ายร่ม เปลือกสีเทาปนดำ ดอกสีขาวหรือขาวอมเหลือง ดอกมีกลิ่นฉุนมาก ผลเป็นฝักแห้ง ทรงกระบอก แตกเป็น 2 ซีกเมื่อแก่เมล็ดมีปีกและมีจำนวนมาก
- เปลือก ใช้รักษาโรคบิด ขับพยาธิไส้เดือน แก้ไข้หวัดหลอดลมอักเสบ เป็นยาสมานลำไส้
- ใบ ใช้พอกดับพิษ ยาง รักษาแผลเน่าเปื่อย บำรุงกระเพาะและผสมน้ำมันแก้ปวดหู

พระเจ้าห้าพระองค์

Dracontomelon dao (Blanco) Merr. & Rol.

(สวนหลวง ร.๙, 2558, 17 มิถุนายน)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูง 20 - 40 เมตร ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นพุ่มกว้าง เปลือกเรียบสีน้ำตาลอ่อนหรือน้ำตาลปนเทา ผลกลม มีห้าตา ผลแก่สีเหลือง
- มีคุณค่าทางยาและรักษาโรค เปลือกใช้เป็นยาแก้โรคบิด แก้ไข้ แก้ปวดท้อง ยางทำให้แผลแห้งเร็ว เนื้อเมล็ดกินได้
- เนื้อไม้ทำไม้แบบในการก่อสร้างและไม้อัด

พะยอม

Shorea roxburghii G. Don.

(นกดล เกตุประสาธ และไพโร มัทธวรรตน์, 2546)

- ปลูกได้ในพื้นที่แห้งแล้ง ดอก มีกลิ่นหอม ผสมยาแก้ไข้และยาหอมแก้ลม บำรุงหัวใจ
- เปลือกต้น มีแทนนินมาก ใช้เป็นยาฝาดสมานลำไส้ แก้ท้องเดิน
- เนื้อไม้ สีเหลืองอ่อนถึงน้ำตาล ใช้ก่อสร้างทั่วไป เช่น เสา รอด ตง พื้น ฝา และไม้หมอนรถไฟ เป็นต้น

โพธิ์อินเดีย

Ficus religiosa L.

(รือคักโก๊ (นามแฝง), 2552, 9 กุมภาพันธ์)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นแก่มีหนามเล็กๆ มียางใส ใบเดี่ยวลักษณะคล้ายใบโพธิ์ ดอกตัวผู้มีสีแดงเข้มเป็นช่อดอกยาว ดอกตัวเมียเป็นรูปเห็ดเล็กๆ
- ผลกลมแป้นเป็นกลีบเท่าๆ กัน รูปทรงคล้ายผลฝักทอง เนื้อแข็ง ภายในมีเมล็ดลักษณะคล้ายเมล็ดถั่วปากอ้า
- เมล็ดและยาง เป็นพิษ จะทำให้มีอาการคลื่นไส้อาเจียน และท้องร่วง

โพธิ์ไทย

Ficus religiosa var. *siamensis*

(เมดไทย, 2557, 27 สิงหาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ผลัดใบ สูง 20 - 30 เมตร แตกกิ่งก้านสาขาออกเป็นพุ่ม มีอายุยืนยาว
- ใบอ่อน ใช้รับประทานเป็นอาหาร และใช้เลี้ยงหนอนไหมได้ ใบโพธิ์ยังมีคุณค่าทางโภชนาการนำมาใช้ในสูตรอาหารในการทำปุ๋ยสัตว์
- ผลอ่อน ใช้รับประทานเป็นอาหารได้

มะกล่ำต้น

Adenanthera pavonina Linn.

(เมดไทย, 2557, 14 พฤษภาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ ไม้ผลัดใบระยะสั้น สูง 20 เมตร เรือนยอดแผ่กิ่งก้านกว้าง ต้นเป็นทรงโปร่ง
- เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนซุย ระบายน้ำได้ดี
- ใบ ใช้ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงธาตุในร่างกาย ยาแก้บิด แก้ท้องร่วง
- เมล็ด แก้อาการจุกเสียด เนื้อในเมล็ด ใช้กินเป็นยาขับพยาธิ ช่วยขับพิษฝิ่น ขับพิษบาดแผล แก้อักเสบ

มะขามป้อม

Phyllanthus emblica L.

(สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ
(องค์การมหาชน). ม.ป.ป.)

- ไม้ต้น สูง 10 - 12 เมตร เปลือกต้นสีเทาอมน้ำตาล แตกเป็นร่องตามยาว กิ่งก้านแข็ง เหนียว
- ผลอ่อนสีเขียวอมเหลือง พอแก่เป็นสีเหลือง ออกน้ำตาล เมล็ดรูปรี เปลือกหุ้มเมล็ดแข็ง
- น้ำจากผล แก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ ผล แก้ไอ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ มีวิตามินซีสูง

มะค่าโมง

Azelia xylocarpa (Kurz) Craib

(อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกชาติ, 2553, 17 พฤษภาคม)

- ไม้เนื้อแข็งยืนต้น มีขนาดใหญ่
- เนื้อไม้ทนทานแข็งแรง ใช้ทำเสา ไม้หมอนรองรางรถไฟ เครื่องเรือน ฯลฯ
- ปุ่มไม้มีลวดลายสวยงาม และราคาแพง ใช้ทำเครื่องเรือน ได้รับความนิยมสูง ตกแต่งง่าย ขัด และชักเงาได้ดี
- เมล็ด เนื้อในเมล็ดใช้รับประทานได้ เป็นยาสมุนไพร เรียกว่า “พันฤษี”

มะปอบ

Trewia nudiflora L.

(เมดไทย, 2557, 3 พฤศจิกายน)

- ไม้ต้น ผลัดใบช่วงสั้น โคนต้นมีพูพอนเล็กๆ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ รูปไข่กว้างแกมรี ปลายใบเรียวแหลม เส้นใบแตกจากฐานใบ 3 เส้น
- ผล รูปทรงกลม แข็ง มีรสหวาน รับประทานได้ มีเมล็ดเดียว
- รากและเปลือก ต้มเอาน้ำดื่มเป็นยาขับลม แก้ท้องอืด
- เนื้อไม้ ใช้ทำหีบ ลังใส่ของ

มะพร้าวหนกก

Horsfieldia amygdalina (Wall.) Warb. var. *macrocarpa* Wilde

(วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย,
2554, 2 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ สูงประมาณ 23 เมตร เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาล แตกเป็นร่องยาว เปลือกนอกแข็งและเปราะ เปลือกต้นชั้นนอกบาง เปลือกชั้นในมีกลิ่นหอม มียาง
- ใบแก่เหนียว เกลี้ยง ด้านบนสีเขียวเข้ม เป็นมัน ด้านล่างเป็นสีเขียวอ่อน
- ผลมีสีเหลือง เนื้อแน่น รับประทานได้ มีรสเปรี้ยวเล็กน้อย
- ใบอ่อน นำมาเคี้ยวกินแบบเผี้ยว

มะแฟน

Protium serratum Engl.

(กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 20 เมตร ผลค่อนข้างกลมมน เปลือกผลสีแดง ภายในผลเนื้อนุ่มสีขาวและมีเมล็ด
- ใบอ่อนและผลสุก รับประทานได้ มีรสหวาน
- เนื้อไม้ ใช้ทำฟืน
- ราก ใช้รากสดหรือแห้งนำมาต้มน้ำกินเป็นยาแก้พิษซาง แก้ไข้ และเป็นยาถอนพิษต่างๆ

ผ้า (ชำแป้น)

Callicarpa arborea Roxb. var. *arborea*

(เมดไทย, 2559, 2 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้น สูง 5-110 เมตร กิ่งและใบมีขนละเอียดรูปดาว
- ดอกสีม่วงขนาดเล็ก ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ
- ผลเป็นผลสดรูปกลม ขนาด 2 มิลลิเมตร สีม่วง
- เปลือกต้นต้มน้ำดื่ม และใช้แช่รักษาอัมพาตระยะต้นๆ ให้สีย้อม

มะม่วงป่า

Mangifera caloneura Kurz

(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ม.ป.ป.)

- ลำต้นตั้งตรง สูง 5 - 24 เมตร สีของลำต้นเมื่ออ่อนจะมีสีน้ำตาลปนเขียว เมื่อแก่จะเป็นสีเทา แตกเป็นสะเก็ด ดอกสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม
- ผลอ่อนมีวิตามินซีป้องกันโรค ผลสุก สีเหลืองรับประทานได้ รสชาติแตกต่างไปตามพันธุ์ ช่วยต้านอนุมูลอิสระ ป้องกันมะเร็ง และต้านความชรา
- เนื้อไม้ ใช้ทำโครงสร้างส่วนต่างๆ ของบ้าน เช่น ฝาบ้าน และใช้ทำพื้น

มะมุ่น

Elaeocarpus stipularis Bl.

(คนเมืองแป้ (นามแฝง), 2556, 11 กุมภาพันธ์)

- ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 30 เมตร ไม้ผลัดใบ
- ลำต้นตม้น้ำดื่ม แก้ผดผื่นคัน

มะมือ

Choerospondias axillaris.

(การ์ตูนเนอร์ ฟินดา สิริสุนทร
และวิไลวรรณ อนุสารสุนทร, 2543)

- ไม้ผลัดใบระยะสั้น สูงถึง 30 เมตร เปลือกต้นสีเทาเข้ม หรือแดง - น้ำตาล แตกกระแวง หลุดลอกออกเป็นชั้นยาวๆ เปลือกชั้นในมีสีแดง ดอกสีแดงเข้ม
- ผลสุกรับประทานได้ รสเปรี้ยวอมหวาน มีสีเหลือง ยอดอ่อนใช้ลวกจิ้มน้ำพริก
- เนื้อไม้ ใช้เป็นโครงสร้างต่างๆ ของบ้าน เช่น เสาบ้าน

มะเขานิน

Aleurites moluccana

(เครือข่ายพลังงานทดแทน, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้นทรงพุ่มขนาดย่อม ทั้งต้นมียางใส ตีเป็นฟองเหมือนสบู่ ใบรูปหัวใจ ดอกเล็กๆ สีชมพู เมื่อบานเป็นสีขาว ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ผลกลมเป็นลอนๆ สีเขียว มีเมล็ด
- เมล็ดสามารถนำมาสกัดเอาน้ำมันมาใช้ในการ เชื้อเพลิงได้ ถ้าทำให้สะอาดพอ สามารถใช้แทน น้ำมันดีเซลได้
- ใบ รสเผื่อนเมา นำมาปิ้งไฟ แก้ววดตามข้อ
- น้ำมันจากเมล็ด สามารถดูความชื้นได้ดี ใช้ทำ สบู่ ทาบาดแผล

มะหาด

Artocarpus lacucha Roxb.

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ต้น สูง 15-25 เมตร ลำต้นตั้งตรง ผิวเปลือก นอกค่อนข้างขรุขระสีน้ำตาลดำ หรือสีเทาแกม น้ำตาล บริเวณเปลือกของลำต้นมักมีรอยแตก
- ผล เป็นผลรวม กลมแป้นใหญ่ เปลือกนอก ผิวขรุขระ เนื้อผลค่อนข้างนุ่ม สีเขียว เมื่อแก่ สีน้ำตาลเหลือง
- แก่น ใช้เป็นยาขับพยาธิตัวดี และพยาธิ ไล่เดือน แก้ก้องขึ้นอืดเพื่อละลายกับน้ำ ทาแก้ ผื่นคัน
- ราก แก้ไข้ แก้กษัยเส้นเอ็น ขับพยาธิ แก้ไข้ เพื่อฝึกรายใน แก้กษัยร้อน

ยมแดง

Trichilia connaroides.

(nature conservation foundation, n.d.)

- ไม้กึ่งผลัดใบ สูงถึง 10 เมตร เปลือกสีน้ำตาลเข้ม มีรอยแตกตื้นๆ เปลือกชั้นในสีขาวหรือชมพูอ่อน
- ใบอ่อนสีแดง ใบแก่สีเขียวเข้ม
- ดอก สีขาว ออกเป็นช่อใหญ่ที่ปลายกิ่งและซอกใบบนๆ
- ผล ขนาด 1 - 1.5 เซนติเมตร สีแดงสด กลมหรือเป็น 2 พู มีติ่งเล็กๆ แตกเป็น 2 ซีก แต่ละซีกมีเมล็ดสีน้ำตาล มีเนื้อมีสีขาวคล้ายวุ้นหุ้มอยู่

ยมหิน

Chukrasia tabularis A. Juss. (*C. veluntina* Wight & Arn. ex Roem.)

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เป็นไม้ผลัดใบแต่ผลิใบใหม่เร็ว เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินทุกชนิด ต้องการน้ำและความชุ่มชื้นปานกลาง
- เปลือกจากเนื้อไม้ ใช้เป็นยาสมานแผล ผลสุกใช้รับประทาน
- ไม้ยมหินแปรรูปเป็นไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่นำมาใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ที่มีราคาแพง หรือนำไปใช้ในงานก่อสร้างบ้านเรือน

ยางนา

Dipterocarpus alatus Roxb. ex G.Don

(กิตติ กิจจานุรักษ์, 2554, 15 สิงหาคม)

- ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงถึง 40 - 50 เมตร เป็นไม้กลางแจ้ง เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินแทบทุกชนิด
- เนื้อไม้นิยมนำมาเลื่อย ทำฟากบ้าน ทำไม้คร่าว ไม้ระแนง และเครื่องเรือนต่างๆ เป็นไม้หอมทนร่องรางรถไฟ ป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ฯลฯ

ยางปาย

Dipterocarpus costatus C.F.Gaertn.

(องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

- ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง 20 - 40 เมตร ลำต้นเปลาตรง เปลือกหนาสีน้ำตาลปนเทาถึงน้ำตาลเข้ม แตกเป็นสะเก็ด เรือนยอดแผ่ค่อนข้างกลม
- ดอกสีครีม ออกเป็นช่อสั้นๆ ผลกลม มีสันคมยาวตลอดตัว ผล คลุมด้วยขนสีเทาหรือสีทอง ปีกคู่ รูปขอบขนาน
- เนื้อไม้ ใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนได้ดี

ยางเหียง

Dipterocarpus obtusifolius Teijsm.ex Miq

(รัชณา (นามแฝง), 2555, 29 กุมภาพันธ์)

- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูง 8 - 20 เมตร ลำต้นเปลาตรง ใบเดี่ยว รูปไข่ ปลายใบมน โคนใบสอบหรือหยักตื้นๆ เนื้อใบหนามีขนสีน้ำตาลคลุมแน่น พื้นใบจืดเป็นร่องแบบรางน้ำเส้นแขนงใบเป็นสันแข็ง ดอกสีชมพู ออกเป็นช่อเดี่ยวๆ ตามง่ามใบและตอนปลายกิ่ง
- ลำต้น ใช้ในการก่อสร้างทั่วไปได้ดี
- ทางภาคเหนือใช้ ใบแก่ ห่อยาสูบและห่อของสดแทนใบกัลว

รกฟ้า

Terminalia alata Heyne ex Roth.

(เมดไทย, 2557, 22 สิงหาคม)

- ไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 20 - 30 เมตร เปลือกนอกสีเทาปนดำแตกเป็นสะเก็ด ใบอ่อนมีขนสีน้ำตาล ด้านหลังใบมีต่อมคล้ายหูต 1 - 2 ต่อม ผลเป็นผลแห้ง แข็ง จะมีปีกหนา และเป็นมัน มีเส้นปีกลากจากแกนกลางไปยังขอบปีกในแนวราบ เป็นจำนวนมาก ภายในผลจะมี 1 เมล็ด
- ไม้เนื้อแข็งขัดชักเงาได้ดี ใช้ทำพื้น คานเฟอร์นิเจอร์ ต่อมเครื่องมือ
- เปลือกต้น ใช้ย้อมผ้า ให้สีน้ำตาลเข้ม
- ราก ใช้ขับเสมหะ
- เปลือก นำไปต้มน้ำกินรักษาอาการท้องร่วง อาเจียน ขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ ใช้ภายนอกเป็นยาห้ามเลือด และใช้ชะล้างบาดแผล

ลานวัด

Corypha Umbraculifera L.

(เมดไทย, 2556, 2 พฤศจิกายน)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตรงและแข็ง เนื้อไม้เป็นเส้นใย ลำต้นมีกาบใบติดคงทนเรียงเวียนอยู่โดยรอบ มีหนามคล้ายฟันเลื่อยสั้นๆ อยู่ริมขอบกาบใบทั้งสองข้าง
- เมื่อออกดอกและผล จะหมายถึงชีวิตช่วงสุดท้ายของต้นลานวัด
- หนึ่งผลมีหนึ่งเมล็ด สามารถนำมารับประทานได้ เนื้อในของผลรสชาติจืดและเหนียว
- ราก ช่วยรักษาไข้หวัด ลูกหลาน ใ้รับประทานเป็นยารักษาโรคกระเพาะ ช่วยฆ่าเชื้อในลำไส้ และช่วยระบาย ใบลานเผาไฟ ใช้เป็นยาเพื่อช่วยดับพิษอักเสบ แก้อาการฟกช้ำบวมได้

ส้านหึ่ง

Dillenia parviflora Griff.

(องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10 - 30 เมตร ผลัดใบ ลำต้นค่อนข้างตรง
- ดอกสีเหลือง ออกเป็นกระจุก กระจุกละ 2 - 7 ดอก ออกตามกิ่ง กลีบอบบางและหลุดง่าย
- ผลแก่สีส้ม เป็นอาหารสัตว์ป่า
- เนื้อไม้ ใช้ทำกระดาน พื้น ฝา เครื่องบนและเครื่องตกแต่งบ้าน

หว่าชีแพะ

Syzygium cumini (L.) Skeels

(Biodiversity Informatics and
co-Operation in Taxonomy for Interactive
shared Knowledge base, n.d.)

- ไม้ยืนต้นสูง 10 - 25 เมตร เปลือกต้นค่อนข้างเรียบ สีน้ำตาล
- เปลือกลำต้น ต้มเป็นน้ำดื่มแก้บิด อมแก้ปากเปื่อย เนื้อไม้ ใช้ทำสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในร่ม
- ผลดิบ แก้ท้องเสีย ผลสุก รับประทานได้ ใช้ทำเครื่องดื่ม มีรสเปรี้ยวอมฝาด สามารถนำไปทำน้ำผลไม้
- เมล็ด มีสารช่วยลดน้ำตาลในเลือด แก้ท้องเสีย ถอนพิษ

หางนกยูงไทย

Delonix regia (Bojer ex Hk.) Raf

(เมดไทย, 2559, 1 มีนาคม)

- ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 12 - 18 เมตร เรือนยอดแผ่กว้างทรงกลมคล้ายร่ม ลำต้นเกลี้ยง เปลือกสีน้ำตาลอ่อนอมขาวถึงสีน้ำตาลเข้ม มักมีรากโผล่พ้นดินโดยรอบเมื่อโตเต็มที่
- ออกดอกดกและทิ้งใบทั้งต้น เหลือแต่ดอกสีแดง และสีเหลือง
- ราก นำมาต้มหรือทอดรับประทานกับอาหาร เป็นยาขับโลหิตในสตรี แก้อาการบวมต่างๆ ลำต้น นำมาฝนทาแก้พิษ ถอนพิษสัตว์กัดต่อยได้ เมล็ดอ่อนนำมากินสดๆ ได้ สำหรับเมล็ด แก่ต้องนำมาทำให้สุกเสียก่อนจึงจะกินได้

หางรอก

Milusa velutina (Dunal) Hook.f & Thoms.

(องค์การสวนพฤกษศาสตร์, ม.ป.ป.)

- ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 5-15 เมตร ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดโปร่ง ตามกิ่งหรือก้านอ่อนมีขน เปลือกหนาและขรุขระ สีเทาปนน้ำตาล แตกเป็นร่อง เปลือกในสีเหลืองและมีน้ำเลี้ยงสีแดงซึมออกมาเมื่อถูกตัด
- ผลเป็นผลกลุ่ม รูปกลมรี ติดรวมกันเป็นกลุ่มบนแกนตุ้มผล แต่ละผลมี 1 - 2 เมล็ด
- เนื้อไม้ นิยมใช้ทำเครื่องตกแต่งบ้านและทำสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยภายในร่ม เนื่องจากเป็นไม้ที่น้ำหนักเบาแต่เหนียว จึงสามารถใช้ทำแจวและพายได้ดี

[02]

การเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้ป่า

พันธุ์ไม้แต่ละพันธุ์มีวิธีการเก็บแตกต่างกัน ถ้าเก็บไม่ถูกวิธี จะส่งผลต่ออัตราการงอกของเมล็ดแต่ละชนิด โดยการเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้มีวิธีการอยู่ 2 วิธี ได้แก่

1. การเก็บจากผลที่ร่วงจากต้น เช่น ก่อ มะม่วงป่า จามจุรี เป็นต้น
2. การเก็บผลแก่หรือฝักที่ยังไม่ร่วง เช่น เพกา หางนกยูง กระถิน ยางนา ยางเหียง เป็นต้น

ทั้งนี้ พันธุ์ไม้ป่าแต่ละชนิดมีช่วงเวลาการเก็บเมล็ดแตกต่างกัน จึงสามารถจัดทำปฏิทินการเก็บเมล็ดไม้ป่าได้ตามตารางด้านล่างนี้

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเก็บเมล็ดพันธุ์											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พันธุ์ไม้ป่าเศรษฐกิจ												
1. กิ่ง (ตองกง)					พ.ค.	มิ.ย.						
2. กาแฟ			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
3. เกล็ดไทย									ก.ย.	ต.ค.		
4. ไก่แดง					พ.ค.	มิ.ย.						
5. ไก่บง (ยางบง)					พ.ค.	มิ.ย.						
6. จั้วแดง				เม.ย.	พ.ค.							
7. จามจุรี (ฉำฉา)				เม.ย.	พ.ค.							
8. ชาอัสสัม									ก.ย.	ต.ค.		
9. ต่ำว (ลูกชิด)					พ.ค.	มิ.ย.						

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเก็บเมล็ดพันธุ์											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
10. นุ่น				เม.ย.	พ.ค.							
11. ไผ่ซาง						มิ.ย.	ก.ค.					
12. ไผ่ซางนวล						มิ.ย.	ก.ค.					
13. ไผ่รวก						มิ.ย.	ก.ค.					
14. มะขม			มี.ค.	เม.ย.								
15. มะขามเปรี้ยว			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
16. มะแขว่น										ต.ค.	พ.ย.	
17. มะม่วงหิมพานต์						มิ.ย.	ก.ค.					
18. หวายเป็น							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
19. หวายเป็น							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
20. หวายเป็น							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
พันธุ์ไม้ป่าใช้สอย												
1. กระถิน			มี.ค.	เม.ย.								
2. กระถิน						มิ.ย.	ก.ค.					
3. กอมขม							ก.ค.	ส.ค.				
4. กาสลอง (ปีบ)		ก.พ.	มี.ค.								พ.ย.	ธ.ค.
5. กำแพงเจ็ดชั้น					พ.ค.	มิ.ย.						
6. ขี้เหล็ก			มี.ค.	เม.ย.								
7. แค			มี.ค.	เม.ย.							พ.ย.	ธ.ค.
8. ค้ำมอกหลวง							ก.ค.	ส.ค.				
9. ชงโค				เม.ย.								
10. ตะขบป่า									ก.ย.	ต.ค.		
11. ตะคร้อ									ก.ย.	ต.ค.		

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเก็บเมล็ดพันธุ์											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
12. เต่าร้าง (เชิง)										ต.ค.	พ.ย.	
13. ปอติอก				เม.ย.								
14. ปอสำโรง					พ.ค.							
15. ประคำดีควาย								ส.ค.	ก.ย.			
16. ผ่าเสี้ยน						มิ.ย.	ก.ค.					
17. ไผ่หก						มิ.ย.	ก.ค.					
18. ผาง						มิ.ย.						
19. เพกา			มี.ค.	เม.ย.								
20. โปบาย							ก.ค.	ส.ค.				
21. มะกอก												ธ.ค.
22. มะกอกเกลื่อน									ก.ย.	ต.ค.		
23. มะติ่ง					พ.ค.	มิ.ย.						
24. มะเฒ่า									ก.ย.	ต.ค.		
25. มะรุม			มี.ค.									
26. ยอ											พ.ย.	ธ.ค.
27. ราชพฤกษ์ (คูน)			มี.ค.	เม.ย.							พ.ย.	ธ.ค.
28. เลี่ยน											พ.ย.	ธ.ค.
29. สมอไทย					พ.ค.	มิ.ย.						
30. สะเดา		ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
31. เสี้ยวดอกขาว				เม.ย.	พ.ค.							
32. หมีเหม็น							ก.ค.	ส.ค.				
33. หมีป่อง							ก.ค.	ส.ค.				
34. หว้าขี้กวาง					พ.ค.	มิ.ย.						

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเก็บเมล็ดพันธุ์											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
35. หูกวาง						มิ.ย.	ก.ค.					
36. เหมือดโลด						มิ.ย.	ก.ค.					
37. อบเชย						มิ.ย.	ก.ค.					
38. อ้วนหมู				เม.ย.	พ.ค.							
พันธุ์ไม้ป่าอนุรักษ์												
1. กรวยป่า							ก.ค.	ส.ค.				
2. กระบก										ต.ค.	พ.ย.	
3. กันเกรา										ต.ค.	พ.ย.	
4. ก่อแป้น								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
5. ก่อเดือย									ก.ย.	ต.ค.		
6. ก่อหม่น										ต.ค.	พ.ย.	
7. ไกร												ธ.ค.
8. คอแลน					พ.ค.	มิ.ย.						
9. จำปีป่า					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
10. ช้อ						มิ.ย.	ก.ค.					
11. ดีหมี									ก.ย.	ต.ค.		
12. แดงน้ำ						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
13. ตะกั่ว										ต.ค.	พ.ย.	
14. ทองเต้า										ต.ค.	พ.ย.	
15. ทองแตบ										ต.ค.	พ.ย.	
16. ตะค่า								ส.ค.	ก.ย.			
17. ทุ่งใบช่อ								ส.ค.	ก.ย.			
18. ทะโล้ (ม้งตาน)			มี.ค.	เม.ย.								

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเก็บเมล็ดพันธุ์											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
19. ไทร												ธ.ค.
20. ประดู่			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
21. ประดู่ส้ม											พ.ย.	ธ.ค.
22. ปูย							ก.ค.	ส.ค.				
23. ไม้ป่า						มิ.ย.	ก.ค.					
24. ญามะขามป้อม						มิ.ย.	ก.ค.					
25. ญาสัตบรรณ			มี.ค.	เม.ย.								
26. พระเจ้าห้าพระองค์									ก.ย.	ต.ค.		
27. พะยอม			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
28. โพธิ์อินเดีย			มี.ค.	เม.ย.								
29. โพธิ์ไทย					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
30. มะกล่ำต้น											พ.ย.	ธ.ค.
31. มะขามป้อม												ธ.ค.
32. มะค่าโมง			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
33. มะปอบ									ก.ย.	ต.ค.		
34. มะพร้าวหนกก					พ.ค.	มิ.ย.						
35. มะแฟน						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
36. มะผ้า (ข้าแป้น)										ต.ค.	พ.ย.	
37. มะม่วงป่า			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
38. มะมุ่น									ก.ย.	ต.ค.		
39. มะมือ					พ.ค.	มิ.ย.						
40. มะเยา						มิ.ย.	ก.ค.					
41. มะหาด						มิ.ย.	ก.ค.					

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเก็บเมล็ดพันธุ์											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
42. ยมแดง											พ.ย.	ธ.ค.
43. ยมหิน			มี.ค.									
44. ยางนา					พ.ค.	มิ.ย.						
45. ยางปาย				เม.ย.	พ.ค.							
46. ยางเหียง			มี.ค.	เม.ย.								
47. รกฟ้า					พ.ค.							
48. ลานวัด	เก็บได้เมื่ออายุ 25 ปี เมื่อยืนต้นตาย (เก็บในเดือนมิถุนายน)											
49. ส้านหึ่ง					พ.ค.	มิ.ย.						
50. หว้าขี้แพะ					พ.ค.	มิ.ย.						
51. หางนกยูง			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
52. หางรอก						มิ.ย.	ก.ค.					

[0 3]

ประเภทการเพาะกล้าไม้ป่า

การเพาะกล้าไม้ป่าสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภทตามวัสดุเพาะ ได้แก่

1. การเพาะโดยใช้ขี้เถ้ากลบ
2. การเพาะโดยใช้ขุยมะพร้าว
3. การเพาะโดยใช้ดิน
4. การเพาะโดยใช้ทรายหยาบ

ซึ่งสามารถแบ่งพันธุ์ไม้ตามประเภทการเพาะได้ ดังนี้

ประเภทการเพาะไม้ป่า	1. การเพาะโดยใช้ขี้เถ้ากลบ					
รายชื่อพันธุ์ไม้	1. จั้วแดง	2. ไม้ซาง	3. ไม้ซางนวล	4. ไม้ป่า	5. ไม้รวก	6. ไม้เห็ก

ประเภทการเพาะไม้ป่า	2. การเพาะโดยใช้ขุยมะพร้าว					
รายชื่อพันธุ์ไม้	1. ตำว	2. หวายขม	3. หวายทองคำ	4. หวายฝาด		

ประเภทการเพาะไม้ป่า	3. การเพาะโดยใช้ดิน					
รายชื่อพันธุ์ไม้	1. กัง	2. มะแขว่น				

ประเภทการเพาะไม้ป่า	4. การเพาะโดยใช้ทรายหยาบ					
รายชื่อพันธุ์ไม้	1. กรวยป่า	2. กันเกรา	3. กระดิน	4. กระท้อน	5. กระบก	6. ก่อแป้น
	7. กอมขม	8. ก่อหม่น	9. ก่อเดือย	10. กาสะลอง	11. กาแฟ	12. กำแพงเจ็ดชั้น
	13. เกาลัดไทย	14. ไก่แดง	15. ไกร	16. ขี้เหล็ก	17. คอแลน	18. แค
	19. คำมอกหลวง	20. จามจุรี	21. จำปีป่า	22. ชงโค	23. ชาอัสสัม	24. ช่อ
	25. ดีหมี	26. แดงน้ำ	27. ทองเต้า	28. ทองแตบ	29. ตะกั่วถ้ำ	30. ตะขบป่า
	31. ตะคร้อ	32. ตะค้า	33. เต่าร้าง (เชิง)	34. ทะโล้	35. ทังใบช้อ	36. ไทรย้อย
	37. หนู่น	38. ประคำติศฉาย	39. ประดู่	40. ประดู่ส้ม	41. ปอติอก	42. ปอสาโรง
	43. ปุย	44. ผ่าเสี้ยน	45. ผาง	46. พญามะขาม ป้อม	47. พญา สัตบรรณ	48. พระเจ้าห้า พระองค์
	49. พะยอม	50. เพกา	51. โพธิ์ไทย	52. โพธิ์อินเดีย	53. โปบาย	54. มะกล่ำต้น
	55. มะกอก	56. มะกอกเกลื้อน	57. มะขม	58. มะขามป้อม	59. มะขามเปรี้ยว	60. มะค่าโมง
	61. มะตั่ง	62. มะปอบ	63. มะผ้า	64. มะพร้าวหนาก	65. มะแฟน	66. มะม่วงป่า
	67. มะม่วง หิมพานต์	68. มะมือ	69. มะมุ่น	70. มะเฒ่า	71. มะเขยหิน	72. มะรุม
	73. มะหาด	74. ยมหิน	75. ยมแดง	76. ยอ	77. ยางนา	78. ยางบง (ไก่อ)
	79. ยางปาย	80. ยางเหียง	81. รกฟ้า	82. ราชพฤกษ์ (คูน)	83. ลานวัด	84. เลี่ยน
	85. สมอไทย	86. สะเดา	87. ส้านหึ่ง	88. เสี้ยวดอกขาว	89. หมีเหม็น	90. หมีโป่ง
	91. หว้าขี้กวาง	92. หว้าขี้พะ	93. หางนกยูง	94. หางรอก	95. หูกวาง	96. เหมือดโลด (เหมือดหลวง)
	97. อบเชย	98. อ้วนหมู				

[0 4]

การเพาะและดูแลกล้าไม้ป่า

4.1 ประเภทที่ 1 : การเพาะโดยใช้เชื้อกล้ากลบ

4.1.1 ลักษณะเด่นของการเพาะประเภทนี้

เชื้อกล้ากลบมีคุณสมบัติเป็นต่าง อุ้มน้ำระดับปานกลาง ระบายน้ำได้ดี

4.1.2 การเตรียมและเพาะเมล็ด

4.1.2.1 การเตรียมเมล็ดก่อนเพาะ

อุปกรณ์

1. ผ้าขาวบาง
2. กะละมังหรือถังน้ำ

วิธีการทำลายการพักตัว

1. แช่เมล็ดแล้วเพาะในแปลง โดยแช่เมล็ดนาน 12 ชั่วโมง แล้วนำไปเพาะในแปลง ซึ่งจะ
ใช้เฉพาะเมล็ดที่จมน้ำ ส่วนเมล็ดที่ลอยให้เก็บทิ้ง เนื่องจากเป็นเมล็ดที่ตายแล้ว ได้แก่
จ๊วแดง
2. แช่เมล็ดแล้วบ่ม โดยแช่ในน้ำอุ่นนาน 25 นาที แล้วนำไปบ่มในกองฟางหรือผ้าขาวบาง
ได้แก่ ไม้ป่า ไม้รวก ไม้ซาง ไม้ซางนวล ไม้หก

ภาพที่ 1 :
แช่แล้วบ่มในผ้าขาวบาง

4.1.2.2 ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

อุปกรณ์

1. กระบะซีเมนต์เก่า
2. ซีเมนต์เก่า
3. บัวรดน้ำฝอยละเอียด
4. ไม้ขนาด 2 - 3 หุน
5. พลาสติกดำ

ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

1. เตรียมกระบะซีเมนต์สูง 15 - 20 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ยาว 20 เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

ภาพที่ 2 :
เตรียมกระบะซีเมนต์เก่า

2. รดน้ำให้ชุ่มแปลงด้วยบัวรดน้ำฝอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบหัวบัวไว้ เพื่อไม่ให้แรงดันน้ำทำให้ขี้เถ้ากลบกระเด็นออกนอกกระบะ และให้พื้นผิวเรียบ ง่ายต่อการขีดร่องหยอดเมล็ด
3. ใช้ไม้ขนาด 2-3 หุนหรือนิ้วมือ ขีดเป็นร่องตามความกว้างแปลง 1 เมตร ความลึกเปลี่ยนไปตามขนาดของเมล็ดแต่ละชนิด (การกลบขี้เถ้ากลบบนเมล็ดควรหนาประมาณ 0.5 - 1 เซนติเมตร) ระยะห่างระหว่างร่อง 10 เซนติเมตร
4. โรยเมล็ดตามร่องที่ขีดไว้ ความห่างของเมล็ดประมาณ 0.5 เซนติเมตร โดยจะขีดหรือห่างกว่านี้ ให้ปรับตามขนาดของเมล็ดพันธุ์พืชชนิดนั้นๆ
5. กลบเมล็ดเพื่อไม่ให้เมล็ดลอยขึ้นมาบนผิวขี้เถ้ากลบขณะรดน้ำ

ภาพที่ 3 :
โรยเมล็ดตามร่องที่ขีดไว้

ภาพที่ 4 :
กลบเมล็ดหลังโรยเมล็ด

6. รดน้ำให้ชุ่มและทั่วแปลง
7. นำพลาสติกดำมาคลุม ปิดให้มิดชิด ไม่ต้องเจาะรู จะเปิดพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกขึ้นมาแล้วร้อยละ 30

ข้อควรระวัง

1. ห้ามตรวจแปลงและเฝ้าระวังแมลงและโรคเข้ามาทำลาย
2. ควบคุมความชื้นไม่ให้แห้งหรือแฉะเกินไป เพราะจะทำให้เมล็ดเน่าและเกิดโรคได้ง่าย

4.1.3 การดูแลเมล็ดที่เพาะ

อุปกรณ์

1. บัวรดน้ำฟอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบหัวบัว

ขั้นตอนการดูแลเมล็ดที่เพาะ

1. เปิดพลาสติกดำดูทุก 2 - 3 วัน หากแห้ง ให้รดน้ำแล้วปิดผ้าพลาสติกเหมือนเดิม
2. เปิดผ้าพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกประมาณร้อยละ 30
3. ห้ามตรวจสอบความชื้น รดน้ำเมื่อแปลงเพาะแห้ง

ข้อควรระวัง

1. ระวังศัตรูพืชและเชื้อราในแปลงเพาะ และควรรักษาความชื้นให้แปลงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลา

4.2 ประเภทที่ 2 : การเพาะโดยใช้ขุยมะพร้าว

4.2.1 ลักษณะเด่นของการเพาะประเภทนี้

ขุยมะพร้าวอุ้มน้ำได้ดี เหมาะสำหรับพืชที่มีเปลือกหุ้มเมล็ดแข็ง

4.2.2 การเตรียมและเพาะเมล็ด

4.2.2.1 การเตรียมเมล็ดก่อนเพาะ

อุปกรณ์

1. ขุยมะพร้าว
2. กะละมัง
3. ถังน้ำ
4. ถูพลาสติกใส

วิธีการทำลายการพักตัว

1. การบ่มเมล็ดในขุยมะพร้าวที่บรรจุในกะละมัง แล้วใช้ถุงพลาสติกหุ้มอีกที ได้แก่ ตาว
2. แกะตา แช่น้ำแล้วเพาะในแปลง โดยแช่เมล็ดนาน 12 ชั่วโมง แล้วนำไปเพาะในแปลง ซึ่งจะใช้เฉพาะเมล็ดที่จมน้ำ ส่วนเมล็ดที่ลอยให้เก็บทิ้ง เนื่องจากเป็นเมล็ดที่ตายแล้ว ได้แก่ หวายขม หวายทองคำ หวายผาด

ภาพที่ 5 :

บ่มเมล็ดตาวในขุยมะพร้าวที่บรรจุในกะละมัง แล้วใช้ถุงพลาสติกหุ้มอีกที

ภาพที่ 6 :

บ่มเมล็ดตาวในขุยมะพร้าวที่บรรจุในกะละมัง แล้วใช้ถุงพลาสติกหุ้มอีกที

4.2.2.2 ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

อุปกรณ์

1. กระบะขุยมะพร้าว
2. ขุยมะพร้าว
3. บัวรดน้ำฝอยละเอียด
4. ไม้ขนาด 2 - 3 หุน
5. พลาสติกดำ

ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

1. เตรียมกระบะขุยมะพร้าว สูง 15 - 20 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ยาว 20 เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

ภาพที่ 7 :

เตรียมกระบะขุยมะพร้าว

2. รดน้ำให้ชุ่มแปลงด้วยบัวรดน้ำฝอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบหัวบัวไว้ เพื่อไม่ให้แรงดันน้ำทำให้ขุยมะพร้าวกระเด็นออกนอกกระบะและทำให้พื้นผิวเรียบ ง่ายต่อการขีดร่องหยอดเมล็ด
3. ใช้ไม้ขนาด 2 - 3 หุนหรือนิ้วมือ กรีดเป็นร่องตามความกว้างแปลง 1 เมตร ความลึกเปลี่ยนไปตามขนาดของเมล็ดแต่ละชนิด (เมื่อกลบขุยมะพร้าวบนเมล็ดแล้ว ควรหนาประมาณ 0.5 - 1 เซนติเมตร) ระยะห่างระหว่างร่อง 10 เซนติเมตร

ภาพที่ 8 :

กรีดยอดตามแนวขวางของแปลง

4. โรยเมล็ดตามร่องที่ขีดไว้ ความห่างของเมล็ดประมาณ 0.5 เซนติเมตร โดยจะขีดหรือห่างกว่านี้ ให้ปรับตามขนาดของเมล็ดพันธุ์พืชชนิดนั้นๆ
5. กลบเมล็ดเพื่อไม่ให้เมล็ดลอยขึ้นมาบนผิวขุยมะพร้าวขณะรดน้ำ
6. รดน้ำให้ชุ่มและทั่วแปลง
7. นำพลาสติกดำมาคลุม ปิดให้มิดชิด ไม่ต้องเจาะรู จะเปิดพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกขึ้นมาแล้วร้อยละ 30

ข้อควรระวัง

1. หมั่นตรวจแปลงและเฝ้าระวังแมลงและโรคเข้ามาทำลายของ
2. ควบคุมความชื้นไม่ให้แห้งหรือแฉะเกินไป เพราะจะทำให้เมล็ดเน่าและเกิดโรคได้ง่าย

4.2.3 การดูแลเมล็ดที่เพาะ

อุปกรณ์

1. บัวรดน้ำฟอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบหัวบัว

ขั้นตอนการดูแลเมล็ดที่เพาะ

1. เปิดพลาสติกดำดูทุก 2 - 3 วัน หากแห้ง ให้รดน้ำแล้วปิดผ้าพลาสติกเหมือนเดิม
2. เปิดผ้าพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกประมาณร้อยละ 30
3. หมั่นตรวจสอบความชื้น รดน้ำเมื่อแปลงเพาะแห้ง

ข้อควรระวัง

1. ระวังศัตรูพืชและเชื้อราในแปลงเพาะ และควรรักษาความชื้นให้แปลงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลา

4.3 ประเภทที่ 3 : การเพาะโดยใช้ดิน

4.3.1 ลักษณะเด่นของการเพาะประเภทนี้

ดิน เหมาะสำหรับพืชบางชนิดที่มีอัตราการงอกในดินมากกว่าวัสดุเพาะชนิดอื่น ได้แก่ มะเขว่น และก้าง

4.3.2 การเตรียมและเพาะเมล็ด

4.3.2.1 การเตรียมเมล็ดก่อนเพาะ

อุปกรณ์

1. ถังน้ำหรือกะละมัง

ทำลายการพักตัว

1. การแช่ โดยแช่เมล็ดนาน 12 ชั่วโมง แล้วนำไปเพาะในแปลง ซึ่งจะเอาเฉพาะเมล็ดที่จมน้ำ ส่วนเมล็ดที่ลอยให้เก็บทิ้ง เนื่องจากเป็นเมล็ดที่ตายแล้ว ได้แก่ ก้าง มะเขว่น

4.3.2.2 ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

อุปกรณ์

1. กระบะดิน
2. ดิน
3. บัวรดน้ำฟอยละเอียด
4. ไม้ขนาด 2 - 3 หุน
5. พลาสติกดำ

ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

1. เตรียมกระบะดิน สูง 15 - 20 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ยาว 20 เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

ภาพที่ 9 :
เตรียมกระบะดิน

2. รดน้ำให้ชุ่มแปลงด้วยบัวรดน้ำฝอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบบหัวบัวไว้ เพื่อให้ไม้ให้แรงดันน้ำทำให้ดินกระเด็นออกนอกกระบะและให้พื้นผิวเรียบ ง่ายต่อการขีดร่องหยอดเมล็ด
3. ใช้ไม้ขนาด 2-3 หุนหรือนิ้วมือ กรีดเป็นร่องตามความกว้างแปลง 1 เมตร ความลึกเปลี่ยนไปตามขนาดของเมล็ดแต่ละชนิด (เมื่อกกลบดินบนเมล็ดแล้ว ควรหนาประมาณ 0.5 - 1 เซนติเมตร) ระยะห่างระหว่างร่อง 10 เซนติเมตร
4. โรยเมล็ดตามร่องที่ขีดไว้ ความห่างของเมล็ดประมาณ 0.5 เซนติเมตร โดยจะขีดหรือห่างกว่านี้ ให้ปรับตามขนาดของเมล็ดพันธุ์พืชชนิดนั้นๆ
5. กลบเมล็ดเพื่อไม่ให้เมล็ดลอยขึ้นมาบนผิวซึ่งถ้ากลบขณะรดน้ำ
6. รดน้ำให้ชุ่มและทั่วแปลง
7. นำพลาสติกดำมาคลุม ปิดให้มิดชิด ไม่ต้องเจาะรู จะเปิดพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกขึ้นมา ร้อยละ 30

ข้อควรระวัง

1. หมั่นตรวจแปลงและเฝ้าระวังแมลงและโรคเข้ามาทำลาย
2. ควบคุมความชื้นไม่ให้แห้งหรือแฉะเกินไปเพราะจะทำให้เมล็ดเน่าและเกิดโรคได้ง่าย

4.3.3 การดูแลเมล็ดที่เพาะ

อุปกรณ์

1. บัวรดน้ำฝอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบบหัวบัว

ขั้นตอนการดูแลเมล็ดที่เพาะ

1. เปิดพลาสติกดำดูทุก 2 - 3 วัน หากแห้ง ให้รดน้ำแล้วปิดผ้าพลาสติกเหมือนเดิม
2. เปิดผ้าพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกประมาณร้อยละ 30
3. หมั่นตรวจสอบความชื้น รดน้ำเมื่อแปลงเพาะแห้ง

ข้อควรระวัง

1. ระวังศัตรูพืชและเชื้อราในแปลงเพาะ และควรรักษาความชื้นให้แปลงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลา

4.4 ประเภทที่ 4 : การเพาะโดยใช้ทรายหยาบ

4.4.1 ลักษณะเด่นของการเพาะประเภทนี้

ทราย มีลักษณะร่วน โปร่ง ระบายน้ำได้ดี

4.4.2 การเตรียมและเพาะเมล็ด

4.4.2.1 การเตรียมเมล็ดก่อนเพาะ

อุปกรณ์

1. มีด
2. เขียง
3. กะละมัง/ถังน้ำ

วิธีการทำลายการพักตัว

1. การขลิบหรือตัด โดยใช้มีดขลิบหรือตัดเปลือกหุ้มเมล็ดออก พอให้เห็นเมล็ดข้างในเปลือก ทั้งนี้เพื่อให้ความชื้นเข้าไปในเมล็ดเร็วขึ้น ได้แก่ มะค่าโมง มะม่วงป่า มะมุ่น มะเขย

ภาพที่ 10 :

ทำลายการพักตัวโดยขลิบหรือตัดเมล็ด เพื่อให้ความชื้นเข้าไปในเมล็ดได้เร็วขึ้น

ภาพที่ 11 :

ทำลายการพักตัวโดยขลิบหรือตัดเมล็ด เพื่อให้ความชื้นเข้าไปในเมล็ดได้เร็วขึ้น

2. การแช่ โดยแช่เมล็ดนาน 12 ชั่วโมง แล้วนำไปเพาะในแปลง โดยจะใช้เฉพาะเมล็ดที่จมน้ำ ส่วนเมล็ดที่ลอยให้เก็บทิ้ง เนื่องจากเป็นเมล็ดที่ตายแล้ว ได้แก่ กรวยป่า กอมขม กาสะลอง กาแฟ กระถิน กระท้อน กระบก กันเกรา ก่อแป้น ก่อเดือย ก่อหม่น ไกร เกล็ดไทย กำแพงเจ็ดชั้น ไก่แดง ไก่บงหรือยางบง ชีเหล็ก คอแลน แค คำมอกหลวง จามจุรีหรือนำฉา จำปีป่า ชงโค ซาฮัสสัม ซ้อ ดีหมี แดงน้ำ ทองเต่า ทองแตบ ตะกั่วกษั ตะขบป่า ตะคร้อ ตะคร้า เต่าร้างหรือเชือก ทรงบาดาล ทั้งใบช่อ ทะโล้ หรือมังกาน ไทรย้อย

นุ่น ปอติอก ปอสำโรง ประคำดีควาย ประดู่ ประดู่ส้ม ปุย ผ่าเสี้ยน ผาง พญาเมฆามป้อม
พญาสัตบรรณ พระเจ้าห้าพระองค์ พะยอม เพกา โปบาย โพธิ์อินเดีย โพธิ์ไทย มะกล่ำต้น
มะกอก มะกอกเกลื่อน มะขม มะขามป้อม มะขามเปรี้ยว มะตั่ง มะปอบ มะพร้าวนกกก
มะแฟน มะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ มะมือ มะเฒ่า มะรุ้ม มะหาด ยมหิน ยมแดง ยอ ยางนา
ยางปาย ยางเหียง รกฟ้า ราชพฤกษ์หรือคูณ เลี่ยน ลานวัด สมอไทย สะเดา ส้านหึ่ง
เสี้ยวดอกขาว หมีเหม็น หมีโป่ง เหมือดโลด หว้าขี้กวาง หว้าขี้แพะ หางนกยูง หางรอก
หูกวาง อบเชย ฮั้วนหมู

ภาพที่ 12 :
ทำลายการพักตัวโดยการแช่เมล็ดในน้ำ

ภาพที่ 13 :
คัดเมล็ดที่ลอยน้ำทิ้ง

4.4.2.2 ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

อุปกรณ์

1. กระบะทราย
2. ทรายหยาบ
3. บัวรดน้ำฝอยละเอียด
4. ไม้ขนาด 2 - 3 หุน
5. พลาสติกดำ

ขั้นตอนการเพาะเมล็ด

1. เตรียมกระบะทราย สูง 15 - 20 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ยาว 20 เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

ภาพที่ 14 :
เตรียมกระบะทราย

2. รดน้ำให้ชุ่มแปลงด้วยบัวรดน้ำฝอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบบัวไว้ เพื่อให้ไม้ให้แรงดันน้ำทำให้ซึ้เข้ากลบกระเด็นออกนอกกระบะและให้พื้นผิวเรียบ ง่ายต่อการขีดร่องหยอดเมล็ด
3. ใช้ไม้ขนาด 2 - 3 หุนหรือนิ้วมือ ขีดเป็นร่องตามความกว้างแปลง 1 เมตร ความลึกเปลี่ยนไปตามขนาดของเมล็ดแต่ละชนิด (เมื่อกลบทรายหยาบบนเมล็ดแล้ว ควรหนาประมาณ 0.5 - 1 เซนติเมตร) ระยะห่างระหว่างร่อง 10 เซนติเมตร

ภาพที่ 15 :

ใช้ไม้ขนาด 2 - 3 หุนหรือนิ้วมือ กรีดเป็นร่องตามความกว้างแปลง

4. โรยเมล็ดตามร่องที่ขีดไว้ ความห่างของเมล็ดประมาณ 0.5 เซนติเมตร โดยจะชิดหรือห่างกว่านี้ ให้ปรับตามขนาดของเมล็ดพันธุ์พืชชนิดนั้นๆ
5. กลบเมล็ดเพื่อไม่ให้เมล็ดลอยขึ้นมาบนผิวซีถ้ากลบจนระดน้ำ

ภาพที่ 16 :

โรยเมล็ดตามร่องที่กรีดไว้

ภาพที่ 17 :
กลบเมล็ดหลังโรยเมล็ด

6. รดน้ำให้ชุ่มและทั่วแปลง
7. นำพลาสติกดำมาคลุม ปิดให้มิดชิด ไม่ต้องเจาะรู จะเปิดพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกขึ้นมา แล้วรื้อยละ 30

ภาพที่ 18 :
รดน้ำให้ชุ่ม

ภาพที่ 19 :
คลุมพลาสติกดำบนแปลงเพาะ

ข้อควรระวัง

1. หมั่นตรวจสอบแปลงและเฝ้าระวังแมลงและโรคเข้ามาทำลาย
2. ควบคุมความชื้นไม่ให้แห้งหรือแฉะเกินไปเพราะจะทำให้เมล็ดเน่าและเกิดโรคได้ง่าย

4.4.3 การดูแลเมล็ดที่เพาะ

อุปกรณ์

1. บัวรดน้ำฝอยละเอียด หรือสายยางที่เสียบบัวบัว

ขั้นตอนการดูแลเมล็ดที่เพาะ

1. เปิดพลาสติกดำดูทุก 2 - 3 วัน หากแห้ง ให้รดน้ำแล้วปิดผ้าพลาสติกเหมือนเดิม
2. เปิดผ้าพลาสติกเมื่อเมล็ดเริ่มงอกประมาณร้อยละ 30
3. หมั่นตรวจสอบความชื้น รดน้ำเมื่อแปลงเพาะแห้ง

ข้อควรระวัง

1. ระวังศัตรูพืชและเชื้อราในแปลงเพาะ และควรรักษาความชื้นให้แปลงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลา

[05]

การย้ายกล้าลงถุง

ช่วงเวลาที่เหมาะสำหรับการย้ายกล้าลงถุงเพาะ คือ เมื่อกกล้าไม้มีใบเล็ก ๆ 3-5 ใบ หรือมีปมราก

ภาพที่ 20 :
กล้าไม้ที่พร้อมจะย้ายลงถุงเพาะ

ภาพที่ 21 :
กล้าไม้ที่พร้อมจะย้ายลงถุงเพาะ

5.1 อุปกรณ์

1. ถุงเพาะขนาด 3 x 7 และ 5 x 10 นิ้ว ตามจำนวนกล้าไม้ที่ต้องการเพาะ
2. ดิน
3. แกลบดำ
4. แกลบเหลือง (แกลบคั่ว)
5. ปุ๋ยอินทรีย์
6. ไม้แบนขนาด 2 - 3 หุน ปลายแบนแหลม
7. ตะกร้าหรือกล่อง
8. สายยางพร้อมหัวฉีด (ในกรณีที่ไม้ได้ติดสปริงเกอร์ในโรงเพาะ)

5.2 ขั้นตอนการย้ายกล้าลงถุง

1. การเตรียมโรงเรือน
  - ขนาดโรงเรือนมาตรฐาน กว้าง 40 x 40 เมตร สูง 2 เมตร
  - ใช้ตาข่ายพรางแสงร้อยละ 50
  - ขนาดแปลงหรือบล็อกริêngถุง 1 เมตรและทางเดินกว้าง 0.5 เมตรเพื่อสะดวกต่อการจัดการโรงเรือน

ภาพที่ 22 :
ลักษณะของโรงเรือน ขนาดแปลง และทางเดิน

ภาพที่ 23 :
ลักษณะของโรงเรือน ขนาดแปลง และทางเดิน

2. ระหว่างรอเมล็ดที่เพาะในกระบะซีเมนต์/กระบะพลาสติก/ดิน/ทราย สามารถเตรียมถุงเพาะ โดยผสมวัสดุปลูกลงถุงประกอบด้วย ดิน: แกลบเหลือง: แกลบดำ: ปุ๋ยอินทรีย์ อัตราส่วน ผสมคือ 2 : 1 : 1 : 0.05 ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วกรอกลงถุงเพาะให้เสมอปากถุงเพาะ จากนั้น เรียงถุงเพาะลงในแปลงเพาะตามแนวกว้างของแปลงเพาะ แล้วจึงเรียงตามแนว ยาวของแปลงเพาะ

ภาพที่ 24 :
เตรียมถุงเพาะ และเรียงถุงเพาะในแปลงเพาะ

3. รดน้ำในกระบะซีเมนต์/กระบะพลาสติก/ดิน/ทราย ให้ชุ่ม เพื่อช่วยให้การถอนกล้าง่ายขึ้น และระบบรากไม่กระทบกระเทือน
4. ถอนกล้าไม้จากกระบะซีเมนต์/กระบะพลาสติก/ดิน/ทราย โดยใช้ไม้ไผ่ขนาด ยาว 25 เซนติเมตร กว้าง 5 เซนติเมตร แหว่งด้านข้างต้นกล้าเพื่อตัดต้นกล้าขึ้น แล้วถอนต้นกล้าขึ้น เพื่อไม่ให้รากต้นกล้าขาดเพื่อลดอัตราการตายของต้นกล้า แล้วรวบรวมไว้ในกระสอบ หรือกล่องเพื่อรักษาความชื้น

ภาพที่ 25 :

ถอนต้นกล้า โดยใช้ไม้ไผ่แหว่งด้านข้างต้นกล้าเพื่อตัดต้นกล้าขึ้น แล้วถอนต้นกล้า

ภาพที่ 26 :

รวบรวมกล้าไม้ไว้ในกระสอบหรือกล่องเพื่อรักษาความชื้น

5. ใช้ไม้แหลมกลมขนาดประมาณ 2-3 หุน แทงลงกึ่งกลางถุงเพาะ ลึกเท่าความยาวของราก จากนั้น นำกล้าไม้ปลูกลงในถุงเพาะ โดยใส่ด้านที่เป็นรากลงหลุมที่แทงไว้ ถุงละ 1 ต้น จากนั้น กดดินให้แน่น

ภาพที่ 27 :

ใช้ไม้แหลมกลม แทงลงกึ่งกลางถุงเพาะ ลึกเท่าความยาวของราก นำกล้าไม้ปลูกลงในถุงเพาะ โดยใส่ด้านที่เป็นรากลงหลุมที่แทงไว้ ถุงละ 1 ต้น จากนั้น กดดินให้แน่น

ภาพที่ 28 :

นำกล้าไม้ลงปลูกลงถุง 1 ต้น จากนั้นกดดินให้แน่น

6. รดน้ำหลังการย้ายกล้าไม้

5.3 ข้อควรระวัง

---

1. การย้ายต้นกล้าที่อยู่ในตระกูลถั่ว เช่น ก่อ หวาย ต้าว ซาฮ์สสัม ต้องระวังอย่าให้ผล ซึ่งเป็นที่สะสมอาหาร จมดินเกินร้อยละ 50 ของขนาดผล
2. ก่อนการนำต้นกล้าลงถุ่ ควรตัดหรือตัดรากของต้นกล้าที่มีรากที่ยาวเกินไป และเวลาย้ายลงถุ่ ต้องระวังอย่าให้รากงอ เพราะจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นกล้า

[06]

การดูแลกล้า

6.1 อุปกรณ์

1. สายยางพร้อมหัวบัวฝอย
2. ปุ๋ยสูตร 15- 15 -15
3. ปุ๋ยทางใบสูตร 30-20-10
4. ปุ๋ยคอก
5. โดโลไมท์
6. สารป้องกันกำจัดโรคและแมลง

6.2 ขั้นตอนการดูแลกล้า

1. รดน้ำช่วงเช้า และเย็นทุกวัน วันละ 2 ครั้ง

ภาพที่ 29 :

รดน้ำกล้าไม้ที่ปลูกในถุงเพาะแล้ว ทุกเช้า-เย็น

2. หมั่นดูแลกำจัดวัชพืชในถุงเพาะเพื่อป้องกันโรคและแมลงต่างๆ
3. เมื่อย้ายกล้าลงถุงแล้วประมาณ 1 เดือน ให้ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 จำนวน 5 กรัม ต่อ 1 ถุงเพาะ

ภาพที่ 30 :

ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15เมื่อกล้าไม้อายุได้ 1 เดือนหลังย้ายลงถุงเพาะ จำนวน 5 กรัม ต่อ 1 ถุงเพาะ

ภาพที่ 31 :

ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15เมื่อกล้าไม้อายุได้ 1 เดือนหลังย้ายลงถุงเพาะ จำนวน 5 กรัม ต่อ 1 ถุงเพาะ

4. เมื่ออายุ 2 เดือน ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 15 กรัมต่อต้น
5. หมั่นยกดินแล้วตัดรากก่อนการนำไปปลูก 1 เดือน

6.3 ข้อควรระวัง

---

1. ควรรดน้ำตามหลังการให้ปุ๋ยทุกครั้ง

[0 6]

สรุปปฏิทินการเพาะปลูก

โดยสรุปแล้ว สามารถแบ่งปฏิทินการเพาะปลูกเป็น 3 ระยะหลักๆ ได้แก่ 1.) การเก็บและเตรียมเมล็ด หรือ เก็บเมล็ดแล้วเพาะทันที 2.) การเพาะเมล็ด 3.) การย้ายกล้าลงถุง ดังนั้น เมื่อนำระยะดังกล่าวมาเทียบกับประเภทการเพาะและพันธุ์ไม้แต่ละชนิด จึงได้ปฏิทินการเพาะปลูกของไม้ป่าแต่ละชนิด ดังตารางด้านล่าง

สัญลักษณ์สีที่ใช้ในตารางปฏิทินการเพาะปลูกไม้ป่า :

เก็บและเตรียมเมล็ด

เก็บแล้วเพาะทันที

เพาะเมล็ด

ย้ายลงถุง

7.1 การเพาะโดยใช้ชี้ถ้ำกลบ

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. จั้วแดง					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
2. ไผ่ซาง							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
3. ไผ่ซางนวล							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
4. ไผ่รวก							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
5. ไผ่ป่า							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
6. ไผ่หกก							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			

7.2 การเพาะโดยใช้ขุยมะพร้าว

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ตำลึง (ลูกขิด)						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
2. หว้ายขม								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
3. หว้ายทองคำ								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
4. หว้ายฝาด								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		

7.3 การเพาะโดยใช้ดิน

[illegible]

7.4 การเพาะโดยใช้ทรายหยาบ

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. กรวยป่า								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
2. กันเกรา	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
3. กระถิน				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
4. กระท้อน							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
5. กระบก	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
6. ก่อแป้น									ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
7. กอมขม								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
8. ก่อหม่น	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
9. ก่อเดือย										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
10. กาสะลอง (ปีบ)	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
11. กาแฟ				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
12. กำแพงเจ็ดชั้น						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
13. เกาส์ดไทย										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
14. ไก่แดง						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
15. ไกร	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
16. ชีเหลือก				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
17. คอแลน						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
18. แค				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
19. คำมอกหลวง								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
20. จามจุรี (จำน้า)					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
21. จำปีป่า												
22. ชงโค				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
23. ชาอัสสัม										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
24. ช้อ							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
25. ดีหมี										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
26. แดงน้ำ							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
27. ทองเต้า	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
28. ทองแตบ	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
29. ตะกั่ว	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
30. ตะขบป่า										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
31. ตะคร้อ										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
32. ตะค้า									ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
33. เต่าร้าง (เขือง)	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
34. ทะโล้ (ม้งตาน)				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
35. หังใบช่อ									ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
36. ไทรย้อย	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
37. นุ่น					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
38. ประคำดีควาย									ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
39. ประดู่				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
40. ประดู่ส้ม	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
41. ปอติอก				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
42. ปอสำโรง					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
43. ปุย								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
44. ผ่าเสี้ยน							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
45. ฝาง						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
46. พญามะขามป้อม							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
47. พญาสัตบรรณ				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
48. พระเจ้าห้าพระองค์										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
49. พะยอม					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
50. เพกา				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
51. โพธิ์ไทย				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
52. โพธิ์อินเดีย					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
53. โปบาย								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
54. มะกล่ำต้น	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
55. มะกอก	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
56. มะกอกเกลื่อน										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
57. มะขม				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
58. มะขามป้อม	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
59. มะขามเปรี้ยว				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
60. มะค่าโมง					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
61. มะติ่ง						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
62. มะปอบ										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
63. มะฝ้า (ข้าแป้น)	ม.ค.										พ.ย.	ธ.ค.
64. มะพร้าวนกกก						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
65. มะแฟน							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
66. มะม่วงป่า					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
67. มะม่วงหิมพานต์							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
68. มะมือ						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
69. มะมุ่น										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
70. มะเฒ่า										ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
71. มะเยา							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
72. มะรุ่ม			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
73. มะหาด							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
74. ยมหิน			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.							
75. ยมแดง	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
76. ยอ	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
77. ยางนา						มิ.ย.	ก.ค.					
78. ไก่บง (ยางบง)						มิ.ย.	ก.ค.					
79. ยางปาย					พ.ค.	มิ.ย.						
80. ยางเหียง				เม.ย.	พ.ค.							
81. รกฟ้า					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
82. ราชพฤกษ์ (คูน)				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
83. ลานวัด						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
84. เลี่ยน	ม.ค.	ก.พ.										ธ.ค.
85. สมอไทย						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
86. สะเดา				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
87. ส้านหึ่ง						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
88. เลี้ยวดอกขาว					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					
89. หมี่เหม็น								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		
90. หมี่โป่ง								ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.		

ชนิดพืช	ช่วงเวลาการเพาะปลูก											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
91. หว้าซี่กว้าง						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
92. หว้าซี่พะ						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
93. หางนกยูง				เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.						
94. หางรอก							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
95. หูกวาง							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
96. เหมือดโลด							ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
97. อบเชย						มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.				
98. อ้วนหมู					พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.					

[08]

ตารางประมาณการแรงงาน

8.1 การเพาะโดยใช้ซี่เถาเกลบ

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
1. จีวแดง	41,000	0.5	1	1	700	1,200	50,000
2. ไม้ซาง	18,000	1	1	1	700	1,200	50,000
3. ไม้ซางนวล	18,000	1	1	1	700	1,200	50,000
4. ไม้ป่า	87,000	1	1	1	700	1,200	50,000
5. ไม้รวก	20,000	1	1	1	700	1,200	50,000
6. ไม้เห็ก	18,000	1	1	1	700	1,200	50,000

8.2 การเพาะโดยใช้ขุยมะพร้าว

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
1. ต่ำว (ลูกชิด)	440	5	10	10	700	1,200	50,000
2. หวายนม	13,000	3	2	10	700	1,200	50,000
3. หวายทองคำ	1,800	3	2	10	700	1,200	50,000
4. หวายฟาด	2,330	3	1	5	700	1,200	50,000

8.3 การเพาะโดยใช้ดิน

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
1. กิ่ง (ตองกง)	250,000	2	1	1	700	1,200	50,000
2. มะแขว่น	100,000	5	5	5	700	1,200	50,000

8.4 การเพาะโดยใช้ทรายหยาบ

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
1. กรวยป่า	42,500	4	5	10	700	1,200	50,000
2. ก้นกระรา	2,000,000	1	1	1	700	1,200	50,000
3. กระถิน	18,500	10	5	5	700	1,200	50,000
4. กระท้อน	400	5	10	10	700	1,200	50,000
5. กระบก	220	5	10	10	700	1,200	50,000
6. ก่อแป้น	60	10	10	10	700	1,200	50,000
7. กอมขม	5,600	5	5	5	700	1,200	50,000
8. ก่อหม่น	350	10	10	10	700	1,200	50,000
9. ก่อเดือย	350	10	10	10	700	1,200	50,000
10. กาสะลอง (ปีบ)	45,000	3	5	5	700	1,200	50,000
11. กาแฟ	3,500	30	10	10	700	1,200	50,000

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถู/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถู/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถู/ 1 แรง/1 วัน
12. กำแพงเจ็ดชั้น	1,410	8	7	7	700	1,200	50,000
13. เกาลัดไทย	115	15	20	20	700	1,200	50,000
14. ไก่แดง	1,700	5	7	7	700	1,200	50,000
15. ไกร	500,000	5	7	7	700	1,200	50,000
16. ชีเหลือก	40,000	3	5	5	700	1,200	50,000
17. คอแลน	1,300	10	10	10	700	1,200	50,000
18. แด	33,000	2	5	5	700	1,200	50,000
19. คำมอกหลวง	112,000	4	7	7	700	1,200	50,000
20. จามจุรี (จำน้า)	5,800	3	7	7	700	1,200	50,000
21. จำปีป่า	750	5	10	10	700	1,200	50,000
22. ชงโค	7,850	3	10	10	700	1,200	50,000
23. ชาอัสสัม	320	10	10	10	700	1,200	50,000
24. ช่อ	2,400	5	7	7	700	1,200	50,000
25. ดีหมี	1,613	5	10	10	700	1,200	50,000
26. แดงน้ำ	560	8	12	12	700	1,200	50,000
27. ทองเต้า	40,000	1	2	2	700	1,200	50,000
28. ทองแตบ	40,000	1	2	2	700	1,200	50,000
29. ตะกั่วถ้ำ	750,000	1	1	1	700	1,200	50,000
30. ตะขบป่า	70,000	.5	3	3	700	1,200	50,000
31. ตะคร้อ	1,600	5	10	10	700	1,200	50,000

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
32. ตะค้า	280	5	10	10	700	1,200	50,000
33. เต่าร้าง (เขือง)	380	5	10	10	700	1,200	50,000
34. ทะโล้ (มังกาน)	540	10	10	10	700	1,200	50,000
35. หังใบช่อ	32,000	5	5	5	700	1,200	50,000
36. ไทรย้อย	500,000	5	3	5	700	1,200	50,000
37. นุ่น	14,000	5	5	5	700	1,200	50,000
38. ประคำดีควาย	700	10	10	10	700	1,200	50,000
39. ประดู่	18,867	3	5	5	700	1,200	50,000
40. ประดู่ส้ม	11,600	5	8	8	700	1,200	50,000
41. ปอติอก	34,000	1	2	2	700	1,200	50,000
42. ปอสำโรง	6,000	2	5	5	700	1,200	50,000
43. ปุย	12,000	2	3	3	700	1,200	50,000
44. ผ่าเสี้ยน	12,600	2	3	3	700	1,200	50,000
45. ผ่าง	184	5	10	10	700	1,200	50,000
46. พญามะขาม ป้อม	1,100	3	8	8	700	1,200	50,000
47. พญาสัตบรรณ	598,000	1	1	1	700	1,200	50,000
48. พระเจ้า ห้าพระองค์	60	10	12	12	700	1,200	50,000
49. พะยอม	920	5	8	8	700	1,200	50,000
50. เพกา	11,100	2	5	5	700	1,200	50,000
51. โพธิ์ไทย	500,00	5	5	1	700	1,200	50,000
52. โพธิ์อินเดีย	500,000	5	5	1	700	1,200	50,000

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การหักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
53. โปบาย	9,000	5	8	8	700	1,200	50,000
54. มะกล่ำต้น	9,200	3	10	10	700	1,200	50,000
55. มะกอก	120	5	12	12	700	1,200	50,000
56. มะกอกเกลื้อน	160	5	12	12	700	1,200	50,000
57. มะขม	184	5	10	10	700	1,200	50,000
58. มะขามป้อม	1,060	3	8	8	700	1,200	50,000
59. มะขามเปรี้ยว	1,080	3	10	10	700	1,200	50,000
60. มะค่าโมง	125	5	15	15	700	1,200	50,000
61. มะติง	330	3	12	12	700	1,200	50,000
62. มะปอบ	5,060	1	5	5	700	1,200	50,000
63. มะผ้า (ข้าวแป้น)	653,000	1	5	5	700	1,200	50,000
64. มะพร้าวนกกก	180	3	8	8	700	1,200	50,000
65. มะแฟน	420	2	8	8	700	1,200	50,000
66. มะม่วงป่า	120	5	8	8	700	1,200	50,000
67. มะม่วง หิมพานต์	200	15	25	25	700	1,200	50,000
68. มะมือ	600	5	12	12	700	1,200	50,000
69. มะมุ่น	300	5	10	10	700	1,200	50,000
70. มะเฒ่า	3,000	2	5	5	700	1,200	50,000
71. มะเยา	110	5	10	10	700	1,200	50,000
72. มะรุ้ม	3,840	2	5	5	700	1,200	50,000
73. มะหาด	2,420	2	5	5	700	1,200	50,000

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถุง/ 1 แรง/1 วัน
74. ยมหิน	120,000	1	3	3	700	1,200	50,000
75. ยมแดง	1,460	2	8	8	700	1,200	50,000
76. ยอ	44,000	1	2	2	700	1,200	50,000
77. ยางนา	290	10	5	5	700	1,200	50,000
78. ยางบก (ไก่อ)	1,600	3	5	5	700	1,200	50,000
79. ยางปาย	120	10	5	5	700	1,200	50,000
80. ยางเหียง	126	10	5	5	700	1,200	50,000
81. รกฟ้า	13,000	2	2	2	700	1,200	50,000
82. ราชพฤกษ์ (คูน)	900	1	4	4	700	1,200	50,000
83. ลานวัด	100	5	10	10	700	1,200	50,000
84. เลี่ยน	7,600	1	5	5	700	1,200	50,000
85. สมอไทย	160	5	8	8	700	1,200	50,000
86. สะเดา	2,560	5	10	10	700	1,200	50,000
87. ส้านหึ่ง	45,500	1	2	2	700	1,200	50,000
88. เสี้ยวดอกขาว	22,000	2	5	5	700	1,200	50,000
89. หมีเหม็น	6,200	2	5	5	700	1,200	50,000
90. หมีโป่ง	5,800	2	5	5	700	1,200	50,000
91. หว้าซี่กว้าง	844	5	5	5	700	1,200	50,000
92. หว้าซี่พะ	4,620	5	5	5	700	1,200	50,000
93. หางนกยูง	1,940	2	4	4	700	1,200	50,000
94. หางรอก	2,440	3	5	5	700	1,200	50,000

ชนิดพืช	มาตรฐานแรงงาน						
	มาตรฐาน จำนวน เมล็ด/กก.	การคัด เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การทำลาย การพักตัว (หน่วย) กก./ 1 แรง/1 วัน	การเพาะ เมล็ด (หน่วย) กก./ 1 แรง/ 1 วัน	การเตรียม วัสดุเพาะ (หน่วย) ถัง/ 1 แรง/1 วัน	การถอน ย้ายกล้า (หน่วย) ถัง/ 1 แรง/1 วัน	การดูแล อนุบาลต้นกล้า (หน่วย) ถัง/ 1 แรง/1 วัน
95. หูกวาง	292	5	8	8	700	1,200	50,000
96. เหมือดโลด (เหมือดหลวง)	10,550	3	5	5	700	1,200	50,000
97. อบเชย	670	2	5	5	700	1,200	50,000
98. ช้วนหมู	15,000	1	2	2	700	1,200	50,000

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2557. “พญาสัตบรรณ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.dnp.go.th/EPAC/province_plant/samudkhon.htm สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.
- กฤษฎา ดอนชัย. 2556. “ต้นเกาลัด.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://krisadadonchai.blogspot.com/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- การ์ตเนอร์, ไชมอน, พินดา สิทธิสุนทร และวิไลวรรณ อนุสารสุนทร. 2543. ต้นไม้เมืองเหนือ คู่มือศึกษาพรรณไม้ยืนต้น ในป่าภาคเหนือ ประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- กิตติ กิจจานุรักษ์. 2554. “ยางนา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.nanagarden.com/product/142968> สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559.
- คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2557. “มะม่วงป่า.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.natres.psu.ac.th/FNR/vfsouthern/index.php/2013-10-26-10-11-55/9-uncategorised/78-2013-10-27-09-17-22> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 2559. “กระบก.” **ฐานข้อมูลสมุนไพร**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=199> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “กำแพงเจ็ดชั้น.” **ฐานข้อมูลสมุนไพร**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.phargarden.com/mai n.php?action=viewpage&pid=4> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “มะคำดีควาย.” **ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=view page&pid=103> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “มะเเฒ่า.” **ฐานข้อมูลสมุนไพร**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=95> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “สมอไทย.” **ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=132> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- คนเมืองแป้(นามแฝง). 2556. “เมนูบ้านไพร เข้าป่าไปหลามปลากัน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.oknation.net/blog/karieng/2013/02/11/entry-1> สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2559.
- เครือข่ายนนทรีเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2557. “หวายขี้ผึ้ง (Calamus blumei Becc.).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.palmweb.org/cdm_dataportal/taxon/fafed7ee4-1806-4eaf-be97-38f90699bd01 สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- เครือข่ายพลังงานทดแทน. 2557. “มะเขือหิน-ดั่งออย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.alenthailand.com/product.php?productid=1> สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2559.
- โครงการเผยแพร่ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนาที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. “กระทุงหมาบ้า, ฮ้วนหมู.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=445&name=กระทุงหมาบ้า%2C%20ฮ้วนหมู สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “ก้อเดือย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbarium ID=273&name=ก้อเดือย สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.

- _____. 2559. “ก้อเห่ง ก้อหม่น.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=599&name=ก้อเห่ง%2C%20ก้อหม่น สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ก้อแป้น ก้อหลวง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=18&name=ก้อแป้น%2C%20ก้อหลวง สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ตะคร้ำ หวิด.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=552&name=ตะคร้ำ%2C%20หวิด สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “มะขม บะขม.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=900&name=มะขม%2C%20บะขม สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ม้งตาน, ทะโล้.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=820&name=ม้งตาน%2C%20ทะโล้ สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “หมีเหม็น.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=596&name=หมีเหม็น สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “Indian date, Tamarind - Tamarind.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://eherb.hrdi.or.th/search_result_details.php?herbariumID=737&name=Indian%20date%2C%20Tamarind%20-%20Tamarind%20%5B3%5D สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2559.
- จอยส์วิง (นามแฝง). 2552. “ของกินเล่น...เด็กดอย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.joysewing.bloggang.com> สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2559.
- จิตติน มาลัย. 2555. “ดอกกาสะลอง (ปีป).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://jittinflowers.blogspot.com/2012/12/millingtonia-hortensis-l.html> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559.
- ณัฐญา สุวรรณลีลา. 2552. “พืชมีพิษ โพธิ์ศรี.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://kasidit-herbal.blogspot.com/2009/09/blog-post_30.html สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- ดอกจانب้านนา (นามแฝง). 2557. “หมากหวดข้า.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dokjaan.com/webboard/index.php?topic=343.0> สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2559.
- เดือน (นามแฝง). 2555. “ไม้เถานี่มีชื่อว่าอะไร.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.bansuanporpeang.com/node/22049> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559.
- แดง อุบล (นามแฝง). 2553. “การบ้านจากพี่แก้วก๊ากก.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.bansuanporpeang.com/node/3907> สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2559.
- ไทยทรีฟลาวเวอร์. 2560. “ดอกคำมอกหลวง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaitreeflowers.com/blog/ประเภทดอกไม้/ไม้ดอกหอม/ดอกคำมอกหลวง/> สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2560.
- ธนวัฒน์ คุ่มพร้อม. 2559. “ผาง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/plant_view.php?menu=%20bio%20diversity&uid=48833&id=195518 สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.
- นาคดล เกตุประสาธ และไพโร มัทธวรรตน์. 2557. “พะยอม.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://clgc.rdi.ku.ac.th/index.php/fragrant/148-shorea> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.

- นภดล เกตุประสาท. 2557. “คำมอกหลวง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://clgc.rdi.ku.ac.th/index.php/rs/fragrant/551> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- นฤมล วงศ์อำภา. 2545. “ต้นไทร.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.thaigoodview.com/library/studentshow/st2545/5-6/no17/flower_18.html สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559.
- น่านแบมบู(นามแฝง). 2556. “ไผ่ชางนวล.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://nanbamboo.blogspot.com/2013/12/dend-rocalamus-membranaceus-munro.html> สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559.
- นายผัก(นามแฝง). 2551. “สะเดา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.vegetweb.com/%E0%B8%AA%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%B2/> สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.
- นายเกษตร(นามแฝง). 2556. “ไผ่ชาง ประโยชน์เยอะหน่อกินได้.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thairath.co.th/content/366124> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- นิดดา หงส์วิวัฒน์ และทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2550. เกล็ดไทย ใน ผลไม้ 111 ชนิด : คุณค่าอาหารและการกิน. กรุงเทพฯ: แสงแดด.
- นิทรา มาศวิวัฒน์. 2559. “ลั้งแซ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/plant_view.php?uid=1001&id=6974 สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2559.
- บ้านบอมมะละ(นามแฝง). 2558. “ดอกกลมแล้ง (ดอกราชพฤกษ์).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://banbomvillablog.wordpress.com/2015/09/16/ดอกกลมแล้ง-ดอกราชพฤกษ์/> สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2559.
- ไบโอแก๊งค์(นามแฝง). 2559. “มะเขือหิน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/plant_view.php?uid=2827&id=126828 สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “ต้นหมีเหม็น.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/plant_view.php?uid=48481&id=187339 สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2560. “พญามะขามป้อม.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/plant_view.php?uid=3493&id=21668 สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560.
- เพียว เหมือนวงษ์ญาติ. 2556. “แสงใจ มีสรรพคุณดังนี้.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaikasetsart.com/แสงใจมีสรรพคุณดังนี้> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2559.
- พาพิ พาพิ(นามแฝง). 2557. “หูกวาง (Bengal Almond, Indian Almond).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://treeofthai.com/tag/หูกวาง/> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- พีรพล บุญพวง. 2551. “พรรณไม้ไทย : ก่อหม่น.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://tree0.blogspot.com/2008/08/blog-post_7165.html สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- พีชเกษตร. 2560. “ต้นหูกวาง ประโยชน์ และสรรพคุณต้นหูกวาง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://puechkaset.com/ต้นหูกวาง/> สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2560.
- “โพธิ์ฝรั่ง.” 2559. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.herb-health.com/โพธิ์ฝรั่ง> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- ภัทรสุดา จักรกรรณวัฒน์. 2557. “ต้นไทร.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://anr40257.blogspot.com/2014/02/blog-post_5.html สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.

ภิรมย์วรรณ(นามแฝง). 2556. “กรวยป่า.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://piromwaroon.blogspot.com/2013/03/blog-post_8905.html สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.

มติชนออนไลน์. 2554. “รื่นรมย์”ต้นไม้ใหญ่”ร่วมโหวต “ต้นไม้มหานคร Bangkok Big Trees “อ้างรอดชาวกรุงให้สดชื่น.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1300255032 สืบค้น เมื่อ 27 มกราคม 2560.

_____. 2555. “ลูกชิด น้ำแข็งใส แท้จริงแล้ว มันคือลูกอะไร.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1327304540 สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2559.

เมดไทย. 2556. “กระถิน สรรพคุณประโยชน์ของกระถินไทย 26 ข้อ(กระถินบ้าน).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/กระถินไทย/> สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “กระท้อน สรรพคุณและประโยชน์ของกระท้อน 14 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/กระท้อน/> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “ขี้เหล็ก สรรพคุณและประโยชน์ของขี้เหล็ก 61 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/ขี้เหล็ก/> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “คอแลน สรรพคุณและประโยชน์ของคอแลน 10 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/คอแลน/> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “ดอกแค สรรพคุณและประโยชน์ของดอกแค 43 ข้อ (ต้นแค).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/ดอกแค/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “มะกอก สรรพคุณและประโยชน์ของมะกอกไทย 26 ข้อ (มะกอกป่า).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/มะกอกป่า/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “มะขามป้อม สรรพคุณและประโยชน์ของมะขามป้อม 47 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://frynn.com/มะขามป้อม/> สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2559.

_____. 2556. “มะคำดีควาย สรรพคุณและประโยชน์ของมะคำดีควาย 28 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/มะคำดีควาย> สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “สรรพคุณและประโยชน์หญ้าตองกง 8 ข้อ (ต้นก้ง,หญ้าไม้กวาด).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/หญ้าตองกง/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “มะรุม สรรพคุณและประโยชน์ของมะรุม 78 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/มะรุม/> สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “ราชพฤกษ์ สรรพคุณและประโยชน์ของราชพฤกษ์ 44 ข้อ (ต้นคูณ).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://frynn.com/ราชพฤกษ์/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.

_____. 2556. “ลาน สรรพคุณและประโยชน์ของต้นลาน 15 ข้อ (ลานวัด,ลานป่า,ลานพรุ).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/ต้นลาน/> สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2559.

_____. 2556. “เสี้ยวดอกขาว สรรพคุณและประโยชน์ต้นเสี้ยวดอกขาว 5 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/เสี้ยวดอกขาว/> สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.

- _____. 2557. “กาแฟ สรรพคุณและประโยชน์ของกาแฟสด 40 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/กาแฟ/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2557. “จ๊ว สรรพคุณและประโยชน์ของต้นจ๊ว 52 ข้อ (จ๊วบ้าน,จ๊วแดง).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://frynn.com/จ๊ว/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2557. “ชา สรรพคุณและประโยชน์ของชา 36 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/ชา/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2557. “ตะคร้อ สรรพคุณและประโยชน์ของต้นตะคร้อ 30 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/ตะคร้อ/> สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2557. “เติม สรรพคุณและประโยชน์ของต้นเติม 13 ข้อ (ต้นประดู่ส้ม).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/เติม/> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “นุ่น สรรพคุณและประโยชน์ของต้นนุ่น 30 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/นุ่น/> สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “ประดู่ป่า สรรพคุณและประโยชน์ของต้นประดู่ป่า 20 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/ประดู่ป่า/> สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “โพธิ์ สรรพคุณและประโยชน์ของต้นโพธิ์ 29 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/โพธิ์/> สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “มะกล่ำต้น สรรพคุณและประโยชน์ของมะกล่ำต้น 26 ข้อ (มะกล่ำตาช้าง).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/มะกล่ำต้น/> สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “มะฝ่อ สรรพคุณและประโยชน์ของต้นมะฝ่อ 10 ข้อ (มะปอบ).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/มะฝ่อ/> สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “รกฟ้า สรรพคุณและประโยชน์ของต้นรกฟ้า 9 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/รกฟ้า/> สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2559.
- _____. 2557. “อบเชย สรรพคุณและประโยชน์ของอบเชย 48 ข้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/อบเชย/> สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “กระท่อม สรรพคุณและประโยชน์ของต้นกระท่อม 9 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/กระท่อม/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ข้าแป้น สรรพคุณและประโยชน์ของต้นข้าแป้น 5 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/ข้าแป้น/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ช้อ สรรพคุณและประโยชน์ของต้นช้อ 10 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/ช้อ/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ประดู่ สรรพคุณและประโยชน์ของต้นประดู่บ้าน 25 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/ประดู่บ้าน/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “มะม่วงหิมพานต์ สรรพคุณและประโยชน์ของเม็ดมะม่วงหิมพานต์ 62 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/มะม่วงหิมพานต์/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.

- _____. 2559. “มะหาด สรรพคุณและประโยชน์ของต้นมะหาด 38 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://medthai.com/มะหาด/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
  - _____. 2559. “มังตาน สรรพคุณและประโยชน์ของต้นมังตาน 14 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.co m/มังตาน/> สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2559.
  - _____. 2559. “ยมหิน สรรพคุณและประโยชน์ของต้นยมหิน 5 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/ยมหิน/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
  - _____. 2559. “เลี่ยน สรรพคุณและประโยชน์ของต้นเลี่ยน 30 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/เลี่ยน/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
  - _____. 2559. “37 สรรพคุณและประโยชน์ของต้นตูมกาขาว!.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/ตูมกาขาว/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
  - _____. 2559. “หางนกยูง สรรพคุณและประโยชน์ของต้นหางนกยูงไทย 10 ข้อ !.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://medthai.com/หางนกยูงไทย/> สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- ยุวธิดา ก้อนเพชร. 2557. “หวายขม.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/plant_view.php?uid=119&id=3250 สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.
- ๑๐๘ พรรณไม้ไทย(นามแฝง). 2557. “ไผ่รวก.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.panmai.com/Direction/Tree_NE_2.shtml สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2559.
- ร้อยกิติได้(นามแฝง). 2552. “เยื่อนเมืองน่าน.” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.vcharkarn.com/forum/view?id=161185&section=forum&ForumReply_page=5 สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560.
- รัตน(นามแฝง). 2555. “ยางเหียง หรือ ซาด.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=pinus&month=02-2012&group=31> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2559.
- วิกิพีเดีย. 2556. “เกล็ดไทย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://th.wikipedia.org/wiki/เกล็ดไทย> สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559.
- _____. 2549. “กันเกรา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://th.wikipedia.org/wiki/กันเกรา> สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2559.
- เลเจนด์นิวส์. 2557. “สมุนไพรเต่าร้าง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.legendnews.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=539367140> สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2559.
- ศิริพัตรา สงเกรียงชัย. 2557. “หมีโป่ง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=lucky_star&group=20&month=01-2011&date=26 สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2559.
- ศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย. 2554. “มะพร้าวขนกก.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www1.nsdv.go.th/bannatoe/A_Tree/00_Tree.html สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2559.
- ศูนย์รวมฐานข้อมูลสิ่งมีชีวิตในประเทศไทย สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). 2559. “Phyllanthus Emblica Linn มะขามป้อม (Emblc Myrablan,Malacca Tree).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaibiodiversity.org/Life/LifeDetail.aspx?LifeID=76312> สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.

- สมุนไพรรดทอคอม. 2559. “พญาสัตบรรณ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.samunpri.com/พญาสัตบรรณ> สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2559.
- _____. 2016. “สมอไทย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.samunpri.com/สมอไทย> สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2559.
- สวนหนาวเอก(นามแฝง). 2557. “ไผ่หก.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.allthaitree.com/view_product.php?product=Mjc สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- สวนหลวง ร.๙. 2558. “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงปลูกต้นพระเจ้าห้าพระองค์ ณ สวนหลวง ร.๙.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://suanluangrama9.or.th/2015/06/สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา-2/> สืบค้น เมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- สวนสวรส(นามแฝง). 2556. “ไม้ใหญ่ยืนต้น 6.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.suansavarose.com/index.php?lite=article&qid=433530> สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.
- _____. 2556. “Family Description H-O.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.suansavarose.com/articles/55_1372/Family-Description-H-O.html สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ไม้ใหญ่ยืนต้น 7.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.suansavarose.com/index.php?lite=article&qid=488019> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559.
- สุดารัตน์ หอมหวล. 2559. “กำแพงเจ็ดชั้น.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=4> สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.
- สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2559. “มะขามป้อม ดง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://chmthai.onep.go.th/RedData/plants/detail.aspx?plants_CurrentPage=63 สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.
- สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้. (2557). “พื้พ่าย”. ระบบจัดการฐานความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://biodiversity.forest.go.th/index.php?option=com_dofplant&view=showone&Itemid=59&id=787 สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2559.
- สำนักประชาสัมพันธ์จังหวัดสกลนคร. 2560. “น้ำหมากเมา”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://pr.prd.go.th/sakonnakhon/main.php?filename=otop3> สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2560.
- สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2559. “กลุ่มยาถ่ายพยาธิ มะหาด.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_04_5.htm สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “กลุ่มยาแก้บิด ท้องเดิน ท้องร่วง โรคกระเพาะ กระท้อน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_07_2.htm สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “กลุ่มยาแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ กันเกรา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_10_1.htm สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “กลุ่มยาแก้อาเจียน ยอบ้าน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_11_5.htm สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.

- _____. 2559. “กลุ่มยาแก้โรคเรื้อรัง เลียน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_21_2.htm สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “จามจุรี.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/plants_data/plantdat/mimosoid/ssaman_1.htm สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). 2554. “สำโรง ปอบ้าน.” ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.bedo.or.th/lcdb/biodiversity/view.aspx?id=11352> สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2554. “ยางบก.” ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.bedo.or.th/lcdb/biodiversity/view.aspx?id=3438> สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2559.
- สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 สาขาแม่สะเรียง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2558. “ตะคร้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.fca16mr.com/webblog/blog.php?id=699> สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- _____. 2558. “ปอติอก.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.fca16mr.com/webblog/blog.php?id=614> สืบค้น เมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- _____. 2558. “เพกา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.fca16mr.com/webblog/blog.php?id=605> สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ทองเต้า.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://treeofthai.com/ทองเต้า/attachment/69623/> สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2559.
- _____. 2559. “ทองแตบ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://treeofthai.com/ทองแตบ> สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- สุมน อภินันทพงษ์. 2550. ““ผลการดำเนินการ” ผลไม้ป่าในป่าฮาลาบาลา.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://yalanama.blogspot.com/2007/09/blog-post.html> สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559.
- แหล่งข้อมูลต้นไม้. 2557. “มะขาม (Tamarind, Indian Date).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://treeofthai.com/มะขาม-tamarind-indian-date/9535748_10/ สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2560.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2559. “กอมขม”. ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsb.org/database/botanic_book%20full%20option/search.asp?txtsearch=กอมขม&bnsearch=Search สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ไก่อแดง.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsb.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=1233 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ขางหัวหมู.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsb.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=1500 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “จำปีป่า.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsb.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=2669 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559.

- _____. 2559. “ซงโค.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/Database/BOTANIC_Book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=802 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ซ้อ.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=1733 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ตีหมี.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=1696 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ผาเสี้ยน.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=1811 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “พญาเมฆามป้อมดง.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=985 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “โพนบาย.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=2595 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “มะแฟน.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=838 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ยางบก.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=2490 สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “ยางปาย.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=934 สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- _____. 2559. “सानหึ่ง.” ฐานข้อมูลพรรณไม้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20full%20option/search_detail.asp?botanic_id=857 สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2559.
- องค์ความรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2559. “บ่าก่อเตอย (ก่อ).” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://hkm.hrdi.or.th/knowledge/detail/200> สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- อะเมสซิ่งไทยทัวร์(นามแฝง). 2558. “ต้นจามจุรี (ก้ามปู) ยักษ์ จังหวัดกาญจนบุรี.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.amazingthaitour.com/ภาคตะวันตก/ต้นจามจุรี-ก้ามปู-ยักษ์-จังหวัดกาญจนบุรี/> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560.
- อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ. 2553. “มะกอกเกลื่อน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php?page=search_detail&medicinal_id=384 สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2557.
- _____. 2553. “มะค่าโมง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php?page=search_detail&medicinal_id=231 สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- _____. 2553. “โลด.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php?page=search_detail&medicinal_id=234 สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.

- ไอฟาร์ม มาร์เก็ต. 2559. “กิ่งไผ่ ช่างนวล.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.ifarm.co.th/index.php?option=com_virtuemart&view=productdetails&virtuemart_product_id=103&virtuemart_category_id= สิบคั่นเมื่อ 16 ธันวาคม 2559.
- Annie's Back To Eden Garden. 2016. “Moringa (also called the “horseradish” or “drumstick” tree).” [online]. Available : <http://www.anniesbacktoedengarden.com/moringa.htm> Retrieved December 15, 2016.
- Biodiversity Informatics and co-Operation in Taxonomy for Interactive shared Knowledge base. 2016. “Ternstroemia gymnanthera (Wt. & Arn.) Bedd. - THEACEAE.” [online]. Available : http://www.biotik.or.g/india/species/t/terngymn/terngymn_03.jpg Retrieved December 16, 2016.
- Borovok, Ilya. 2012. “Bombax (Ceiba).” [online]. Available : <http://www.panoramio.com/photo/68518963> Retrieved December 9, 2016.
- Efloraofindia. 2016. “Litsea monopetala.” [online]. Available : <https://sites.com/site/efloraofindia/species/a---l/l/lauraceae/litsea/litsea-monopetala> Retrieved November 16, 2016.
- Hawaii Tropical Botanical Garden. 2014. “Calamus (sp).” [online]. Available: <http://www.htbg.com/Arecaceae/PAL-010-12-18-182/> Retrieved November 10, 2014.
- Koley, Surajit. 2015. “Bambusa Bambos, Bamboo, Moongil, veduru bongu.” [online]. Available : <http://medplants.blogspot.com/2015/07/bambusa-bambos-bamboo-moongil-veduru.html> Retrieved December 16, 2016.
- Medicinal Plants. 2015. “Bambusa Bambos, Bamboo, Moongil, veduru bongu.” [online]. Available : <http://medplants.blogspot.com/2015/07/bambusa-bambos-bamboo-moongil-veduru.html>. Retrieved November 17, 2016.
- Nature conservation foundation. 2017. “Trichilia connaroides.” Anamalais Plan Database. [online]. Available : <http://kalyanvarma.net/plantdb/photo?id=24&tag=> Retrieved December 12, 2016.
- “Syzygium cumini (L.) Skeels — MYRTACEAE.” 2016. [online]. Availble : http://www.biotik.org/india/species/s/syzycumi/syzycumi_10_en.html Retrieved December 12, 2016.
- West African Plants. 2016. “Flacourtia indica (Burm.f.) Merr.” [online]. Available : http://www.westafricanplants.senckenberg.de/root/index.php?page_id=14&id=741 Retrieved December 12, 2016.

คณะผู้จัดทำหนังสือ ชุดแนวทางการพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง เรื่อง การปลูกป่า ปลูกคน : เล่มการเพาะและปลูกไทร

ที่ปรึกษา

หม่อมราชวงศ์ดิศนัดดา ดิศกุล
ศาสตราจารย์ ดร.กนก วงษ์ตระหง่าน
ณรงค์ อภิชัย
ดร.อุทัย จารณศรี

ทีมปฏิบัติการภาคสนามผู้ให้ข้อมูล

ประยงค์ สีสัตย์ใจ
แก้ว สามเจียน

ผู้ถอดบทเรียนองค์ความรู้

พงษ์พัฒน์ เพิ่มการ
ชนิษฐา สนธิคุณ
พริศรา สารภี

บรรณาธิการ

พิมพ์พรรณ ดิศกุล ณ อยุธยา

ผู้ค้นคว้าและเรียบเรียง

วิสิษฐ์อร รัชตะนาวิน

ผู้ช่วยค้นคว้าและเรียบเรียง

เหมือนแพรว วัฒนะโชติ
ณามลธิศา สุขสวัสดิ์

ขอขอบคุณชาวบ้านในทุกพื้นที่ปฏิบัติงานที่ได้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมพัฒนาจนเกิดเป็นองค์ความรู้เหล่านี้ ขอขอบคุณอาสาพัฒนาชุมชนอำเภอสองแคว อำเภอท่าวังผา และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ที่ร่วมทดลองอ่านตำราทุกชุด และขอขอบคุณทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังการผลิต ร่วมอุทิศแรงกาย แรงใจ แรงความคิดจนทำให้เกิดเป็นตำราแม่ฟ้าหลวงชุดนี้

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
1875/1 ถนนพระราม 4 แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
mflfmanual@doitung.org
www.maefahluang.org